

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ, ОБЛІКУ ТА ПРАВА**

**CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT
ECONOMY, MANAGEMENT, ACCOUNTING AND LAW**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**14 серпня 2018 р.
August 14, 2018**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ,
ОБЛІКУ ТА ПРАВА**

**CURRENT STATE AND PROSPECTS OF
DEVELOPMENT ECONOMY, MANAGEMENT,
ACCOUNTING AND LAW**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**14 серпня 2018 р.
August 14, 2018**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, менеджменту, обліку та права: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 серпня 2018 р.): у 3 ч. – Полтава: ЦФЕНД, 2018. – Ч. 2. – 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, менеджменту, обліку та права» з:

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Белорусский государственный аграрный технический университет

Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники

Брестский государственный технический университет

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Вінницький національний аграрний університет

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Державний університет інфраструктури та технологій

Дніпропетровський університет ім. Альфреда Нобеля

ДННУ «Академія фінансового управління»

Донбаська державна машинобудівна академія

Донецьке регіональне відділення Українського союзу промисловців і підприємців

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Інститут економіки промисловості НАНУ

Київський національний торговельно-економічний університет

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

Київський національний університет технологій та дизайну

Київський університет імені Бориса Грінченка

Кіровоградський НДЕКЦ МВС України

Львівський національний аграрний університет

Миколаївський національний аграрний університет

Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука

Міжрегіональна академія управління персоналом

Могилів-Подільський технолого-економічний коледж Вінницького національного аграрного університету

Мукачівський державний університет

Національний інститут стратегічних досліджень

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Національний університет «Львівська політехніка»

Національний університет державної фіскальної служби України

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

Приватний заклад освіти «СІНКГЛОБАЛ»

Сумський державний університет

Таврійський державний агротехнологічний університет

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

ТОВ «Вестхем груп»

Університет банківської справи

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова

Хмельницький національний університет

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, менеджменту, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; економіки сільського господарства і АПК; економіки промисловості; правового забезпечення державного управління та місцевого самоврядування; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; статистики; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; загальнотеоретичних питань правознавства; права інтелектуальної власності та інформаційного права; розвитку адміністративного та митного права в Україні та світі; національного права держав в умовах глобалізації.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 6. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	7
<i>Захарова В. В.</i> КОРУПЦІЙНА ПОВЕДІНКА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ.....	7
<i>Прилуцкая Н. А., Прилуцкий С. В.</i> ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЫНКА ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	9
<i>Тарасенко О. С., Тарасенко І. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	11
<i>Тарасенко О. С.</i> ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	14
<i>Швечиков Б. Р.</i> АВТО З ЄВРОПИ: ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ РЕГУЛЯЦІЇ	17
СЕКЦІЯ 7. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА SECTION 7. DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND REGIONAL ECONOMICS	19
<i>Czetras Ja.</i> CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA DOSTĘPNOŚĆ MIESZKANIOWĄ NA POLSKIM RYNKU NIERUCHOMOŚCI.....	19
СЕКЦІЯ 8. ІННОВАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 8. INNOVATIONS AND INVESTMENT ACTIVITIES	21
<i>Борейко В. І.</i> СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	21
СЕКЦІЯ 9. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА SECTION 9. DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR, SOCIAL ECONOMICS AND POLICY	24
<i>Дзюбенко Л. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ В УМОВАХ НЕОЕКОНОМІКИ.....	24

СЕКЦІЯ 10. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 10. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	26
<i>Бошота Н. В.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ.....	26
<i>Мірзоєв Д. Ш. огли</i> АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ ОБСЯГІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ У ВНЗ ПОТРЕБАМ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ	28
<i>Пудровська М. М.</i> НОСТАЛЬГІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ ТА ЕМІГРАЦІЙНІ ПОТОКИ	31
<i>Смурнов І. G.</i> LOGISTICS AS URBAN TOURISM SUSTAINABILITY FACTOR IN UKRAINE.....	33
<i>Табенська О. І.</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ	35
СЕКЦІЯ 11. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 11. FINANCE, BANKING, INSURANCE	38
<i>Зотько В. Ю., Баранова Т. Ю.</i> СУЧАСНА ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ.....	38
<i>Коломієць В. Л.</i> ДЕРЖАВНІ БАНКИ РОЗВИТКУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	39
<i>Мєсєчко І. М.</i> ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА КОМПОНЕНТА РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	41
<i>Момот О. М.</i> СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДИК ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ.....	43
<i>Панченко А. В., Олейнічук Т. В.</i> ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	45
<i>Пийвода А. О., Мариніна Ю. С.</i> ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	47
<i>Soboljeva-Tereshchenko O. A., Zharnikova V. V.</i> BANK CARDS MARKET IN POLAND AND UKRAINE A MACROECONOMIC PERSPECTIVE	50
<i>Стеценко Б. С.</i> ІНДИВІДУАЛЬНА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ В СИСТЕМІ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ	52

Шапоренко О. О.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВІДМІНИ СПЕЦРЕЖИМУ ПДВ ДЛЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УКРАЇНІ..... 54

СЕКЦІЯ 12. СТАТИСТИКА

SECTION 12. STATISTICS 57

Лазебник Ю. О.

СИСТЕМА СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ «БЕЗПЕКИ ТА ЕТИКИ
ЗАЙНЯТОСТІ» 57

СЕКЦІЯ 13. МАРКЕТИНГ

SECTION 13. MARKETING 59

Любохинець Л. С., Ілліодорова Д. О., Желіховський М. С.

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ НА РИНКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ
ПОСЛУГ 59

СЕКЦІЯ 14. ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ

SECTION 14. LOGISTICS AND TRANSPORT.....

Криворучко О. В., Десятко А. М., Кочарян А. Б.

ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНО-УПРАВЛЯЮЧИХ СИСТЕМ ЛОГІСТИКИ
ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ..... 62

СЕКЦІЯ 6 ||| ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ
SECTION 6 ||| ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

УДК 328.185

Захарова В. В.

аспірант,

Донбаська державна машинобудівна академія

КОРУПЦІЙНА ПОВЕДІНКА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Досвід останніх десятиріч суперечливого розвитку світової економіки свідчить про те, що потужним і дедалі небезпечнішим проявом функціонування соціально-економічного механізму господарських систем є корупційна поведінка їх суб'єктів. Особливо загрозовою вона є в пострадянських країнах. За умов ще незавершеного конструювання інституцій громадянського суспільства та не досить зрілого імунітету до антикорупційної поведінки економічних суб'єктів корупція перетворилася на квінтесенцію усіх негараздів соціально-економічного розвитку останніх десятиліть.

Явище корупційної поведінки є складним і багатоаспектним. З одного боку, соціально-економічна система цивілізованих країн ґрунтується на цілому комплексі формальних та неформальних норм і правил соціального співжиття суб'єктів. Що ґрунтовнішими вони є, то більшою мірою кожна спільнота наближається до ідеалу громадянського суспільства. Саме з цієї причини корупційна поведінка поширеніша там, де лише формуються його основи. З другого боку, для економічних систем за умов товарно-ринкових відносин іманентною формою стосунків є їх економічний бік. Тобто окремими суб'єктами соціально-економічної системи керує те, що виокремлює приватний інтерес. З цієї позиції винятково важливе значення має політико-економічний аспект дослідження проблеми, оскільки дає змогу вийти на глибинні матеріальні основи розуміння природи корупційної поведінки.

Сьогодні немає жодної країни, де корупція була би повністю викорінена. Жодна із соціально-політичних і економічних систем не мала, не має і не може мати повного імунітету до корупції. Корупція може існувати тривалий час навіть у розвинутих демократичних країнах та у відкритих ринкових економіках. Відмінність полягає не в наявності чи відсутності корупції як такої, а в її масштабах, характері корупційних проявів, впливі на економічні, соціальні, політичні, правові та інші процеси.

З одного боку, корупція характеризує основні суспільні відносини, здійснювані у державі та суспільстві, з другого – впливає на економіку, політику, право, ідеологію, суспільну психологію тощо. У корупції проявляються неефективність влади, недосконалість важливіших державних і суспільних інститутів.

Упродовж тривалого часу корупція не розглядалась як самостійний об'єкт дослідження економічної науки, її вивчали лише в рамках аналізу тіньової економіки. Теоретичні основи дослідження тіньової економіки було закладено наприкінці ХХ століття в працях Г. Бекера, С. Бернета, Ф. Гаєка, Дж. Гелбрейта, Дж. Гершуні, Л. Ларуша, Л. Мантовані, Е. Мінгіоні, Г. Мюрдаля, Л. Туроу та ін.

Питанням боротьби з корупційним складником тіньових економічних відносин присвячено роботи Л. Вайлда, Р. Вишні, Дж. Джонса, Д. Кауфмана, Р. Клітгаарда,

Ю. Латова, Ж.-Ж. Лафона, М. Левіна, В. Мілера, Ю. Нісевича, С. Роуз-Екерман, Г. Сатарова, М. Полтеровича, Р. Порта, В. Танці, М. Філпа, Дж. Хелмана, А. Шляйфера, С. Юхачова та ін. Математичні моделі корупції як системного явища розробляли Д. Акемолгу, Т. Беслі, М. Бін-Сток, К. Блісс, Т. Вердье, М. Грей, Д. Ендвіг, В. Сандхолтц, В. Уайльд, О. Ф'єлдстад, П. Чендер та ін.

Серед вітчизняних дослідників, праці яких присвячені корупції, варто згадати І. Ангелко, А. Бову, З. Варналія, В. Дементьева, О. Длугопольського, І. Мазур, І. Малого, В. Мандибуру, М. Мельника, А. Мокія, М. Флейчук, О. Фрадинського та ін.

Однак у вітчизняній науці досі відсутній належний акцент на відображенні особливостей формування корупційної поведінки як наслідуваної практики природно-раціонального очікування економічних суб'єктів за умов їх активності в конкретному соціально-економічному та культурно-інституційному середовищі. Крім того, вимагає глибокого аналізу та істотної трансформації державне регулювання протидії розвитку корупції в усіх сферах господарської діяльності, пріоритетним напрямом якого повинні стати економічні заходи, спрямовані на ліквідацію сприятливих економічних умов для її формування та розвитку.

Револуція Гідності 2014 року повстала могутнім сигналом прагнення українського народу до інтеграції з європейською демократичною спільнотою. Проте, за двадцять сім років незалежності українське суспільство все ще перебуває в транзитивному стані, постійно стикаючись з новими історичними викликами і загрозами власній безпеці.

Сучасний рівень корупції в Україні визначається як критичний. Так, за даними такої авторитетної міжнародної організації як Transparency International, наша держава в світовому рейтингу корупції за 2017 рік посідала 130 місце зі 180. Цю сходинку із показником 30 балів разом з нами розділили Гамбія (невелика країна в Західній Африці), Іран (ісламська республіка в зоні Перської затоки), М'янма (багатонаціональна держава в Південно-Східній Азії), Сьєрра-Леоне (держава в Західній Африці).

Таким чином, корупція є головною загрозою суспільного розвитку України, оскільки може знівелювати як результати революційної боротьби українського народу за власну гідність, так і наш цивілізаційний євроінтеграційний вибір. За таких умов боротьба з корупцією фактично постає головним спрямуванням як загальнодержавної політики, так і політики регіональних і місцевих органів влади, власне – тим лакмусовим папірцем, який засвідчить здатність (або нездатність) українських політичних еліт до сучасного належного демократичного врядування. Розпочинати необхідно з місцевого рівня. Адже саме місцеві органи влади, органи місцевого самоврядування, судові та силові структури на місцях утворюють первинну корупційну систему регулювання суспільних відносин, що лежить поза правовим полем, й є підґрунтям для розвитку і поширення цього злочинного процесу на загальнодержавний рівень.

Список літератури

1. Кравченко Т. А. Особливості формування комплексного механізму протидії корупції в органах місцевого самоврядування в Україні / Т. А. Кравченко // Держава та регіони. Сер. Держ. упр. – 2012. – Вип. 2. – С. 164 – 168.

2. Сєрьогін С. М. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади / С. М. Сєрьогін, С. С. Сєрьогін // Публічне управління: теорія та практика : зб. наук. праць Асоціації докторів наук з державного управління. – 2010. – № 1. – С. 134 – 140.

УДК 339.97+34.09

Прилуцкая Н. А.

старший преподаватель кафедры менеджмента,
Брестский государственный технический университет,

Прилуцкий С. В.

студент,
Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЫНКА ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

На сегодняшний день рост рынка информационных технологий (далее – ИТ) отмечается во всем мире. Ежегодно в сферу ИТ приходят новые компании, растут объемы инвестиций. В Беларуси этот сектор является одним из приоритетных. Становление и развитие постиндустриальной экономики актуализирует вопрос ее институционального обеспечения.

Информационная технология – это совокупность методов и технических средств сбора, организации, хранения, обработки, передачи и представления информации, расширяющая знания людей и развивающая их возможности управления техническими и социальными процессами. Как предмет купли-продажи ИТ – это: оборудование, телекоммуникации, программное обеспечение, ИТ – услуги.

Развитие ИТ началось во второй половине прошлого века. Оно было связано с созданием компьютера. В настоящее время оно происходит ускоренными темпами, глобально (выходя за географические границы конкретных государств), с широкой продуктовой и сервисной дифференциацией, с использованием новых бизнес-моделей.

Современный объем мирового рынка информационных технологий превышает 2 трлн долл. США. Для рынка ИТ в мировом масштабе характерно преобладание оборудования как наиболее крупного сегмента и, вместе с этим, наибольшая динамичность роста рынка программного обеспечения.

В Республике Беларусь сегодня активно формируется инфраструктура для появления и развития ИТ-компаний. Особое место в ней занимает Парк высоких технологий (далее ПВТ), созданный в 2005 г. с целью формирования благоприятных условий для разработки программного обеспечения и развития информационно-коммуникационных технологий. Резиденты Парка высоких технологий освобождаются от всех корпоративных налогов, включая налог на добавленную стоимость и налог на прибыль. Действует экстерриториальный принцип регистрации компаний-резидентов: правовой режим ПВТ распространяется на всю территорию Республики Беларусь.

Сегодня ПВТ рассматривают как крупнейший ИТ-кластер в Центральной и Восточной Европе. 91 % производимого в Парке программного обеспечения идет на экспорт. 43,2 % поставляется в США, 49,1 % – в страны Западной Европы, 5,3 % – в Россию и СНГ. По итогам 2017 г. выручка резидентов превысила 1 млрд. долл. [1]. По состоянию на 13 августа 2018 года общая численность работающих в ПВТ превышает 30 тыс. человек, деятельность осуществляют 292 резидента. А по данным портала dev.by, в целом в ИТ-отрасли в Беларуси насчитывается более 971 компаний. Почти треть созданных рабочих мест в ИТ-сфере

комплектуется выпускниками белорусских вузов. Успешные проекты резидентов ПВТ – всемирно известные игра «World of Tanks», приложения Viber, Juno, MSQRD. Белорусские компании представляют интерес и для глобальных игроков: в 2017 г. компания Google приобрела резидента ПВТ – компанию «Эймэта».

21 декабря 2017 г. подписан Декрет Президента Республики Беларусь № 8 «О развитии цифровой экономики» [2]. Он оценивается специалистами как революционный. Декретом расширена область применения режима ПВТ на смежные с IT-сферой направления, легализовано применение норм английского права. Декрет закрепляет использование криптовалюты и токенов, основанных на технологии блокчейн, как в местном, так и в международном гражданском обороте. Это должно позволить резидентам ПВТ оказывать услуги криптобирж, криптообменников, привлекать финансирование посредством ICO.

Сам Декрет носит рамочный характер, и теперь нормы национального банковского, корпоративного и информационного права должны быть приведены в соответствие с Декретом. Однако и на национальном, и на международном уровне могут возникать противоречия концептуального характера (является ли майнинг предпринимательской деятельностью?), так и специального (например, в области исполнения международных обязательств по предотвращению отмывания денег).

Несмотря на очевидные успехи развития IT-сферы в Республике Беларусь, необходимо отметить следующее. Развитие информационных технологий и бизнес-отношений в IT-сфере имеет глобальный и динамичный характер. В мировой конкуренции стран за привлечение инвестиций выигрывают те государства, которым удалось создать более привлекательную экосистему для развития бизнеса. Из-за глобализации и особенностей бизнеса в IT-сфере вопрос оптимизации бизнес-расходов перестает быть первичным. IT-бизнес не привязан активами и ресурсами к определенной местности и переходит в благоприятные юрисдикции. Основным компонентом инфраструктуры электронного бизнеса становится нормативно-правовое обеспечение отрасли. На наш взгляд, оно должно отвечать следующим взаимосвязанным критериям:

1. Предсказуемость и стабильность. Развитие национальной правовой системы должно идти поступательно в соответствии с единой концепцией, несмотря на изменения политической и другой конъюнктуры. Предсказуемость законодательства в IT-сфере выше, если ему не противоречит общее нормативно-правовое обеспечение экономических отношений в государстве. Предсказуемость также выше, если правоприменительная практика не противоречит задекларированным нормам права.

2. Адаптируемость. Скорость развития IT-сферы неизбежно выше скорости развития ее регулирования. Система разработки и вступления в действие норм должна минимизировать временной лаг между событиями. Это повышает требования к IT-квалификации специалистов, деятельность которых традиционно не связана с IT – юристы, специалисты банковской, налоговой сферы, бухгалтеры и т. д.

3. Гармонизация. Под воздействием экономической глобализации неизбежна и правовая глобализация. Сближение и универсализация национальных правовых систем уже наблюдаются в сфере тендерных торгов, регулирования несостоятельности и др. Естественно-исторически электронный бизнес возник и стремительно развивается в США, Канаде и др. странах распространения английского права. Глобальный

электронный бизнес имеет правоприменительную практику и регистрируется в тех юрисдикциях, в право которых имплементированы основные нормы международного права. Поэтому национальная правовая система должна в своем развитии «встраиваться» в международную.

Таким образом, для дальнейшего развития электронного бизнеса необходимо видение общей экономической стратегии и развитие бизнес-экосистемы с определяющим местом в ней нормативно-правового обеспечения, соответствующего глобальной практике.

Список литературы

1. Итоги деятельности ПВТ в 2017 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.park.by/post-1858>.
2. Декрет Президента Республики Беларусь №8 «О развитии цифровой экономики» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://president.gov.by/ru/official_documents_ru/view/dekret-8-ot-21-dekabrja-2017-g-17716.

УДК 378.1:37.014.54

Тарасенко О. С.

аспірант кафедри економічної кібернетики та маркетингу,
Київський національний університет технологій та дизайну,

Тарасенко І. О.

д. е. н., професор,
завідувач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки,
Київський національний університет технологій та дизайну

**ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Усвідомлюючи нові вимоги до освіти та відповідальність перед суспільством, яка може бути забезпечена лише її високою якістю і формуванням у випускників основ соціально відповідальної поведінки, українські університети стали на шлях реформ, орієнтованих на надання освітніх послуг відповідно до сучасних потреб.

З метою систематизації найбільш суттєвих чинників економічної безпеки вищої освіти (ЕБВО) проаналізовано статистичні дані [1], аналіз яких показав зміну тенденцій розвитку системи вищої освіти. Дані табл. 1 свідчать, що найбільшою кількістю ЗВО була у 2010/2011 н. р., після чого відбулося їх скорочення на 17,2 % у 2017/2018 н. р. Аналогічною є тенденція і за показником контингенту студентів, які навчаються у закладах вищої освіти України [1]: їх кількість зростала і максимального значення досягла у 2007/2008 н. р., коли у ЗВО III-IV рівня акредитації навчалося 2372,5 тис. осіб (найбільше число за усі роки незалежності України). Після цього року почалося поступове (до 2010/2011 н. р.), а починаючи з 2011/2012 н. р. більш стрімке скорочення кількості студентів ЗВО. Аналіз співвідношення показників прийому-випуску по ЗВО III-IV рівня акредитації свідчить про критичне відставання в темпах зростання показників прийому до ЗВО над показниками випуску фахівців закладами вищої освіти, яке розпочалося ще у 2000/2001 н. р. зі значення 0,99, а протягом останніх років коливалося в межах 0,47 – 0,62.

Таблиця 1

Динаміка показників розвитку закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації

Назва показника	Значення показника / навчальний рік									
	1990/ 1991	2000/ 2001	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015 ¹⁾	2015/ 2016 ¹⁾	2016/ 2017 ¹⁾	2017/ 2018 ¹⁾
Кількість ЗВО III-IV рівня акредитації										
<i>одиниць</i>	149	315	349	341	334	325	277	288	287	289
Темп зростання до попереднього року, коеф. ³⁾	-	1,01	0,99	0,99	0,97	0,97	0,85	1,04	1,00	1,01
Темп зростання до базового року, коеф. ³⁾	-	2,11	2,34	2,32	2,24	2,18	1,86	1,93	1,93	1,94
Чисельність студентів										
<i>тис. осіб</i>	881,3	1402,9	2129,8	1954,8	1824,9	1723,7	1438,0	1375,2	1369,4	1330,0
Темп зростання до попереднього року, коеф. ³⁾	-	1,09	0,95	0,92	0,93	0,94	0,83	0,96	0,99	0,97
Темп зростання до базового року, коеф. ³⁾	-	1,59	2,42	2,22	2,07	1,96	1,63	1,56	1,55	1,51
Прийнято студентів до ЗВО										
<i>тис. осіб</i>	174,5	346,4	392,0	314,5	341,3	348,0	291,6	259,9	253,2	264,4
Темп зростання до базового року, коеф. ³⁾	-	1,99	2,25	1,80	1,96	1,99	1,67	1,49	1,45	1,52
Випускники ЗВО										
<i>тис. осіб</i>	136,9	273,6	543,7	529,8	520,7	485,1	405,4	374,0	318,7	359,9
Темп зростання до базового року, коеф. ³⁾	-	2,0	3,97	3,87	3,80	3,54	2,96	2,73	2,33	2,62
Коефіцієнт відставання за темпами зростання прийнятих до ЗВО III-IV рівня акредитації по відношенню до кількості випускників³⁾										
	-	0,99	0,57	0,47	0,51	0,56	0,56	0,55	0,62	0,58
Кількість студентів на 10 тис. населення²⁾	170 ³⁾	287 ³⁾	476	439	410	389	335	322	321	314
Темп зростання до базового року, коеф.	-	1,67	2,80	2,58	2,41	2,29	1,97	1,89	1,89	1,85

¹⁾ Показники наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

²⁾ У розрахунку використано чисельність наявного населення: для даних за 2010/11 навчальний рік – на 01.01.2011, за 2011/12 – на 01.01.2012, за 2012/13 – на 01.01.2013, за 2013/14 – на 01.01.2014, за 2014/15 – чисельність (за оцінкою) на 01.01.2015, за 2015/16 – чисельність (за оцінкою) на 01.01.2016, за 2016/17 – чисельність (за оцінкою) на 01.01.2017, за 2017/18 – чисельність (за оцінкою) на 01.12.2017.

³⁾ Розраховано авторами за даними Державної служби статистики України [2]

Джерело: розраховано авторами за даними [1; 2]

Як зазначається в праці [3] показник фінансування освіти у % до ВВП є свідченням того, як для держави визначається важливість освітньої сфери на фоні загального розподілу ресурсів. Отже, від ефективності системи фінансування багато в чому залежить і вирішення питань економічної безпеки освіти як в цілому, так і окремих ЗВО зокрема. Як показує аналіз наукової літератури, в США на освіту щорічно витрачається близько 850 млрд. дол., причому більше 520 млрд. дол. – на шкільну освіту, що складає близько 7,5 % ВВП країни [4; 5]. Аналізуючи аналогічні показники індустріально-розвинутих країн світу, які входять до складу Організації Економічної Співпраці та Розвитку (ОЕСР), В. Н. Пугач надає такі дані щодо витрат на освіту у відсотках до ВВП: Швеція – 6,3, Великобританія – 4,5, США – 4,8, Франція – 6,9 (в середньому по розвинутих країнах – 4,8 %) [5].

Як показує аналіз, за обсягами фінансування вищої освіти у % до ВВП Україна посідає одне з перших місць у Європі [6]. В Україні у 2010 р. показник видатків на освіту у

відсотках до ВВП становив майже 7,4 %, в тому числі на вищу освіту – 2,3 % (випередила Україну лише Данія – 2,4 % ВВП), видатки на вищу освіту у відсотках до ВВП у 2011 і 2012 були на рівні 2 %, у 2013, 2014, 2015 та 2016 рр. відповідно на рівні 2,1 %, 1,8 %, 1,5 % і 1,5 % [1; 2; 4; 6].

Наступним важливим індикатором розвитку освітньої системи та забезпечення її конкурентоспроможності є динаміка показника інвестицій в освіту, особливо зважаючи на те, що Україна обрала модель розвитку економіки, заснованої на знаннях. Аналіз статистичних даних [1; 7; 8] показує, що частка капітальних інвестицій в освіту в періоді з 2010 по 2014 рр. мала тенденцію до зниження – від 1 % загального їх обсягу у 2010 р. і до 0,3 % у 2014 р., що, враховуючи загальний стан освітньої сфери в Україні, не можна вважати достатнім. Проте у наступні роки (з 2015 по 2017 рр.) відбулося зростання даного показника, що характеризувалося в динаміці такими його значеннями відповідно: 1,9; 1,6 та 1,8. Таким чином, починаючи з 2015 р. спостерігалось поступове збільшення показника обсягу інвестицій в освіту, який, лише у 2017 р. перевищив втрачений рівень 2011 р.

Безумовно, така ситуація не могла не позначитися на потенціалі вітчизняних ЗВО. Враховуючи те, що освіта є стратегічно важливою для національної безпеки України сферою, від рівня розвитку якої залежить рівень людського капіталу країни та її майбутнє, роль основного замовника фахівців та інвестора в розвиток освітньої системи повинна відігравати держава. З огляду на це, важливою функціональною складовою забезпечення економічної безпеки як стану захищеності життєво важливих економічних інтересів ЗВО від загроз та викликів як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, є фінансова складова. Проте, система державного фінансування освіти в Україні далека від досконалості незважаючи на реформи, які здійснюються Міністерством освіти і науки в останні роки.

Аналіз існуючого досвіду провідних країн світу показує, що реформування освіти відбувалося за двома основними напрямками [3]: (1) напрям інституційних змін, сутність якого полягає в підвищенні ступеня автономії, реалізації принципів корпоративного управління, зміцненні взаємовідносин зі стейкхолдерами (державою, бізнесом, громадськістю); (2) зміни в механізмах, принципах та інструментах бюджетного фінансування, що передбачає узгодженість обсягів фінансового забезпечення освітньої і науково-дослідницької діяльності з результатами, збільшення ролі формульного фінансування і групових нормативів, розширення форм і джерел фінансування, зміну підходів до оплати освіти юридичними та фізичними особами.

Таким, чином до завдань успішного реформування вищої освіти, які потребують вирішення на сучасному етапі, необхідно віднести розробку науково-методичного забезпечення процедур прогнозування, моніторингу і аналізу загроз та можливостей розвитку системи вищої освіти та окремих ЗВО, удосконалення механізму фінансування освітньої сфери, формування адекватної сучасним умовам системи стратегічного управління. Це сприятиме відновленню потенціалу національної системи вищої освіти, підвищенню рівня її економічної безпеки, та, на цій основі, зміцненню конкурентоспроможності ЗВО України як на вітчизняному, так і світовому рівні.

Список літератури

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]: Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
2. Вища освіта в Україні у 2017 році: [статистичний бюлетень за ред. О.О. Кармазіна]. – К.: Державна служба статистики України, 2018 [Електронний ресурс]: Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Батова В. Н. Обеспечение экономической безопасности бюджетных учреждений высшего профессионального образования в новых условиях финансирования / В. Н. Батова // Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2013. – № 16 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://alt-x-narod.ru/budjet/0114eb.htm>.

4. Фінансування системи вищої освіти: світова практика і українське сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://liberal.in.ua>.

5. Пугач В. Н. Основная проблематика экономической безопасность высшего учебного заведения / В. Н. Пугач // Интернет-журнал «Науковедение» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://naukovedenie.ru/?id=176>.

6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2015/2016 навчального року [статистичний бюлетень за ред. О. О. Кармазіна] – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 171 с.

7. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності [Електронний ресурс]: Офіційний сайт державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Буцька О. Ю. Джерела фінансування вищих навчальних закладів / О. Ю. Буцька. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua>.

УДК 378(477)

Тарасенко О. С.

аспірант кафедри економічної кібернетики та маркетингу,
Київський національний університет технологій та дизайну

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Важливим чинником економічної безпеки держави традиційно вважають систему вищої освіти, складовими якої є заклади вищої освіти (ЗВО), які реалізують освітні програми підготовки фахівців для потреб різних галузей економіки. Економічна діяльність ЗВО є предметом аналізу при оцінюванні соціально-економічних умов розвитку суспільства і можливостей підвищення рівня економічної безпеки країни. Аналіз сучасних проблем розвитку освітньої системи дозволив зробити висновок про необхідність розробки моделі управління економічною безпекою системи вищої освіти України з урахуванням множини чинників зовнішнього середовища. Це в умовах трансформації суспільства та враховуючи світові тенденції глобалізації інтелектуального простору, сприятиме прискоренню процесів переходу країни до інформаційної економіки.

Система вищої освіти, як і будь-яка відкрита соціально-економічна система, характеризується тенденціями, які є результатом поєднання процесів функціонування, розвитку, реформування і модернізації [1]. Особливості цих процесів із врахуванням множини чинників, які визначають їх зміст та якість, обумовлюють необхідність розробки відповідного методологічного обґрунтування. Зважаючи на те, що система вищої освіти України перебуває на стадії розвитку і реформування, які є діалектично взаємопов'язаними поняттями, що існують в єдності та протилежності (єдність полягає в тому, що і розвиток, і реформування направлені на підвищення ефективності системи, на виконання нових завдань та забезпечення результатів у відповідності з критеріями існування системи; протилежність проявляється в глибині змін та термінах їх реалізації), до кола завдань, які потребують першочергового вирішення, необхідно віднести: удосконалення інструментарію оцінювання, пошук методів та технологій управління економічною безпекою ЗВО в умовах невизначеності та ризику. Для цього необхідно розробити: класифікацію чинників

зовнішнього середовища, алгоритм їх діагностики, визначити критерії та обґрунтувати граничні значення індикаторів економічної безпеки як системи вищої освіти загалом, так і окремих освітніх закладів зокрема.

На рис. 1 схематично представлено процес управління економічною безпекою національної системи вищої освіти (НСВО) з позицій системного підходу та потребу розробки методичного забезпечення й інструментарію на різних етапах процесу управління.

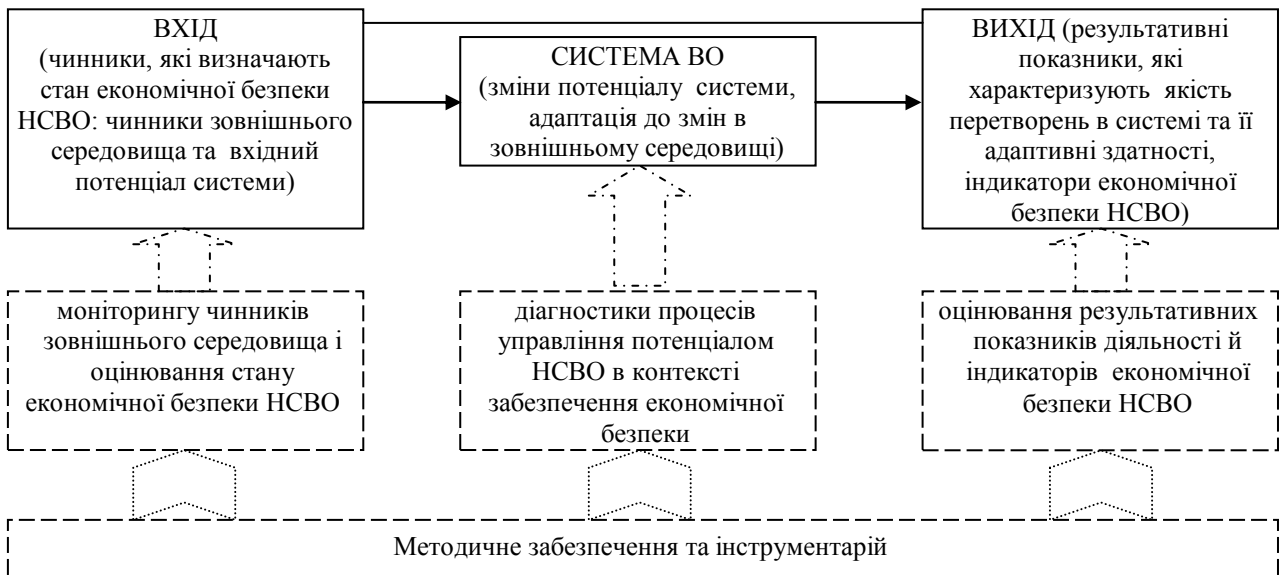

Рис. 1. Схема процесу управління економічною безпекою НСВО з позицій системного підходу та методичне забезпечення його процедур

Джерело: удосконалено та розвинуто автором з використанням [2]

Аналіз наукової літератури з питань економічної безпеки вищої освіти дозволив зробити висновок, що управління економічною безпекою системи вищої освіти (ЕБВО) потребує, в тому числі, ідентифікації основних загроз, небезпек та ризиків, сукупний вплив яких і визначає рівень ЕБВО – високий, середній або низький. Така градація, запропонована в праці [1], обґрунтовується таким чином: високим слід вважати рівень, що визначається існуванням значимих загроз (для системи вищої освіти, на думку автора праці [1], такими загрозами є форс-мажорні обставини); середній рівень ЕБВО визначається впливом загроз, здатних знизити ефективність функціонування системи вищої освіти, які, проте, не торкаються її розвитку та саморозвитку; низький рівень визначається за умов, коли система практично не здатна до розвитку та самозбереження, спостерігається обмеженість реалізації її потенціалу, система не відзначається привабливістю для інвестицій у виробничий та людський капітал.

Застосування комплексного підходу при вивченні механізмів забезпечення економічної безпеки ЗВО дозволило В. В. Коврегіну виокремити властивості й ознаки економічної безпеки закладів вищої освіти, серед яких [3, с. 2]: необхідність дотримання вимог законодавства, які визначають статус освітньої установи; необхідність дотримання балансу соціальних і економічних цілей; необхідність забезпечення сталого розвитку та, нарешті, цілісність економічної системи ЗВО. За результатами проведених досліджень вченим зроблено висновок, що подані в науковій літературі «... підходи до класифікації загроз економічній безпеці ЗВО не охоплюють всього спектра таких загроз, що перешкоджає створенню ефективного механізму протидії та нейтралізації цих загроз» [3, с. 2 – 3]. Для

створення такого механізму необхідно: (1) класифікувати загрози економічній безпеці ЗВО, оскільки це дозволить враховувати їх специфіку в процесі розробки заходів протидії; (2) конкретизувати такі загрози, враховуючи їх специфіку (регіональні особливості середовища функціонування ЗВО, а також конкретний часовий період, який визначає особливості правової бази, соціально-економічної ситуації і конкурентного середовища); (3) при розробці стратегії безпеки закладам вищої освіти необхідно враховувати загрози «свого» рівня (ті, які є реальними), і прогнозувати загрози нового рівня, які є потенційними для ЗВО, що прагнуть переходу на чергову стадію розвитку.

Для вирішення завдання оцінювання стану зовнішнього середовища з позицій забезпечення економічної безпеки ЗВО розроблено систему індикативних показників та критеріїв їх оцінювання, серед яких виокремлено критерії [4]: (1) ресурсного забезпечення; (2) економічної безпеки суб'єктів освітнього процесу; (3) рівня управлінських рішень у сфері управління економічною безпекою закладу вищої освіти. При цьому слід зазначити, що рівень економічної безпеки ЗВО залежить не лише від внутрішніх чинників, але й від умов та чинників макросередовища – політичної, соціально-економічної, демографічної ситуації, соціокультурного середовища, рівня правового забезпечення освітньої системи та інших.

Аналіз чинників зовнішнього середовища пропонується здійснювати із врахуванням їх різноспрямованого впливу та припущення, що в окремі моменти часу не всі чинники можуть бути однозначно ідентифіковані, зважаючи на існуючі ризики та невизначеність. Для вирішення даного завдання пропонується використати підхід динамічного аналізу, викладений в праці [5]. Це дозволить оцінити сукупний вплив чинників-загроз та чинників-можливостей на рівень економічної безпеки закладів вищої освіти у визначений момент часу з використанням коефіцієнта сприятливості (нейтральності або несприятливості) зовнішнього середовища. Коефіцієнт сприятливості (несприятливості) зовнішнього середовища k^{3C} в загальному випадку буде характеристикою співвідношення між загрозами та можливостями: чим більш невизначеним та несприятливим є зовнішнє середовище, тим нижчим буде рівень k^{3C} та, як наслідок, рівень економічної безпеки ЗВО. Даний показник в загальному випадку може бути представлений залежністю:

$$k^{3C} \in \left\langle B_1(t), \tilde{B}_2(t), B_3(t) \right\rangle, \quad n \in N \quad (1)$$

де $B_1^n(t)$ – стан n -го чинника зовнішнього середовища, який в момент часу t можливо ідентифікувати як такий, що сприятливо впливає на рівень економічної безпеки ЗВО;

$B_3^n(t)$ – стан n -го чинника зовнішнього середовища, який в момент часу t можливо ідентифікувати як такий, що несприятливо впливає на економічну безпеку ЗВО;

$\tilde{B}_2^n(t)$ – стан n -го чинника зовнішнього середовища, значення якого в момент часу t не можна однозначно ідентифікувати.

Деталізація чинників зовнішнього середовища є основою для розробки стратегії розвитку як окремих ЗВО, так і системи вищої освіти в цілому, орієнтованої на досягнення (підтримання) достатнього рівня економічної безпеки в умовах невизначеності та ризику.

Список літератури

1. Плотников Н. В. Проблемы обеспечения экономической безопасности высшего образования на современном этапе / Н. В. Плотников // Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент». – 2015. – № 3. – С. 143 – 150.

2. Батова В. Н. Обеспечение экономической безопасности бюджетных учреждений высшего профессионального образования в новых условиях финансирования / В. Н. Батова // Бухгалтерский учет в бюджетных и некоммерческих организациях. – 2013. – № 16. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://alt-x-narod.ru/budjet/0114eb.htm>.

3. Коврегін В. В. Механізм забезпечення економічної безпеки при формуванні якості освіти вищого навчального закладу / В. В. Коврегін // Теорія та практика державного управління. – 2016. – № 1 (52). – С. 1 – 4.

4. Плотников Н. В. Теоретические и практические аспекты определения угроз высшего образования / Н. В. Плотников // Новая наука: опыт, традиции, инновации. – 2015. – № 3. – С. 120 – 127.

5. Колобов А. А. Менеджмент высоких технологий. Интегрированные производственно-корпоративные структуры: организация, экономика, управление, проектирование, эффективность, устойчивость / А. А. Колобов, И. Н. Омельченко, А. И. Орлов. – М.: Издательство «Экзамен», 2008. – 621 с.

УДК 336.2

Швечиков Б. Р.

студент II курсу спеціальності «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

АВТО З ЄВРОПИ: ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ РЕГУЛЯЦІЇ

Останнім часом в Україні значно побільшало число автомобілів з іноземною реєстрацією. На вулицях кожного міста нашої держави не важко знайти авто на так званих «єврономерах». Що спричинило це явище? І які наслідки воно за собою несе?

По-перше, довготривала податкова політика, що існувала впродовж багатьох років унеможлиблювала купівлю вживаного авто з Європи, вона, на думку тогочасної влади, мала захищати інтереси українських автовиробників та імпортерів. Така політика мала б стимулювати споживачів до купівлі нових імпортних автомобілів в дилерських салонах або у вітчизняних виробників. Не певний проміжок часу вітчизняний Lanos таки став умовно «народним автомобілем» [1]. Проте наш виробник так і не зміг покращити якість та комфорт своєї продукції, хоча умови для цього були доволі сприятливі.

По-друге, українські споживачі, природно, бажають зекономити. Адже знецінення гривні, підвищення курсу долара, підвищення цін призвело до збіднення населення. Тож, не дивно, що як тільки з'явилась шпарина у законі, нею скористалася велика частка споживачів. А це призвело до всеохоплюючого ввезення на територію України транспортних засобів на іноземній реєстрації, оминаючи сплату податкових платежів і створюючи нові сприятливі умови існування тіньової економіки. І тепер в Україні існує економічна і почасти політична проблема з власниками авто на «єврономерах».

За даними Державної фіскальної служби в 2016 році в Україну потрапило 127,5 тис. автомобілів. В 2017 році ця цифра зросла майже в два рази – до 212 тис. авто [2]. За перше півріччя 2018 року обсяги транзиту авто з іноземною реєстрацією перевищили показники всього 2016 року і становили 152,4 тис. одиниць.

Нещодавно українська влада вдалася до певних зрушень у питанні ввезення іноземних авто. Верховною Радою було ухвалено закон, про тимчасове зниження акцизних ставок [3].

Тож, за чинним українським законодавством ввести та розмитнити європейський вживаний транспортний засіб для фізичних осіб за зниженими акцизами можливо, але за певних умов [4]:

– транспортний засіб має відповідати екологічним нормам не нижчим за «Євро-5»;

– транспортний засіб має бути вироблений після 1 січня 2010 року.

Але й такі нібито «пільгові» умови виявилися не по кишені пересічному українському споживачу. Бо до обов'язкових платежів при розмитненні авто входять: ввізне мито, акцизний збір, митні платежі та ПДВ, що становить 20% від суми митної вартості, акцизного збору та ввізного мита. Тож, необхідно продовжувати пошуки правильного рішення для вирішення цієї проблеми. Наприкінці чергової сесії Парламентом за основу було ухвалено інший законопроект, який передбачає новий підхід до оподаткування вживаних транспортних засобів [5]. Пропонується впровадження диференціації ставок акцизного податку в залежності від віку автомобіля та об'єму двигуна. Відповідно, чим старша автівка і більший об'єм – тим більший акциз на цю автівку.

Але, на мою думку, основною метою закону мала б постати мета – зробити іноземні автомобілі більш доступними для всіх українців, які їх імпортуватимуть, при цьому значно не зменшуючи митних надходжень до бюджету.

Щодо власників авто на «євро номерах», то в законі має бути чітко прописано механізм отримання української реєстрації зі сплатою усіх податкових платежів. Важливо також відзначити, що задля уникнення масових черг та запобігання проявів корупції на митницях, цей механізм розмитнення слід впровадити на внутрішніх митницях України, а не пунктах пропуску через державний кордон. Адже необхідність у цьому зростає щодня, бо існування корупційних схем та обіг коштів повз державного бюджету завдає національній економіці дедалі більших ударів. Тому залишається сподіватися, що парламентаріям вистачить політичної волі ухвалити закон, який призведе до покращення економічних показників, та все ж таки зробить авто з Європи доступними для більшості українців.

Отже, акцизний податок має бути знижений для всіх, і відчутти це має кожен, хто планує купувати недорогий, якісний, надійний автомобіль іноземного виробництва. А підприємствам, що прагнуть відродження автомобільної галузі в Україні, слід зосередитися на якості виробленої продукції, бо лобювання власних інтересів шляхом підвищення акцизних ставок чи інших податків не призведе до жодних позитивних сигналів в економіці. Варто зазначити, що поживлення економічної активності відбуватиметься лише зі збільшення і активізації ринку автомобілів. А це в свою чергу, призведе до більшої мобільності, відбудеться ріст супутніх товарів та послуг, утворяться сприятливі умови для появи малого та середнього підприємництва, що неодмінно призведе до економічного зростання.

Список літератури

1. Що треба знати про законопроект щодо зниження акциз на авто: три поширені міфи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/ru/shho_treba_znati_pro_zakonoproekt_shhodo_znizhennja_akciz_na_avto_tri_poshireni_mifi_n1007020.

2. Віннічук Ю. Що відомо про ринок «євроблях» в Україні [Електронний ресурс]. – 26 липня 2018 р. – Режим доступу: https://biz.censor.net.ua/resonance/3078247/scho_vdomo_pro_rinok_vroblyah_v_ukran // Державна фіскальна служба України // Запит кореспондента «Opendatabot» інтернет-платформи «Opendatabot» Даниленко Дарини. – 2018.

3. Податковий кодекс України : за станом на 17 липня 2018 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2018. – 764 с. – (Серія «Закони України»).

4. Закон України «Про внесення зміни до підрозділу 5 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо стимулювання розвитку ринку вживаних транспортних засобів»: за станом на 31 травня 2016 р. / Офіційний вісник України. – 2016. – № 54. – ст. 1879.

5. Постанова Верховної Ради про прийняття за основу Проекту Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів» / Проект Постанови Верховної Ради України від 13.07.2018 № 8487/П.

SEKCIJA 7 ||| РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА
SECTION 7 ||| DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND
REGIONAL ECONOMICS

UDK 332.7

Czempas Ja.
dr hab. prof. UE,
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

**CZYNNIKI WPLYWAJĄCE NA DOSTĘPNOŚĆ MIESZKANIOWĄ
NA POLSKIM RYNKU NIERUCHOMOŚCI**

Istotną cechą rynku nieruchomości jest jego lokalny charakter. Właściwość ta ma przełożenie na skłonność do wrażliwości na zmiany ekonomiczne, polityczne, społeczne i demograficzne na danym obszarze. Lokalny rynek może rozwijać się w oderwaniu od sytuacji gospodarczej kraju. Zróznicowanie lokalnego rynku nieruchomości jest wypadkową wielu czynników i zmian zachodzących w całym sektorze nieruchomości.

Potrzeby mieszkaniowe określa się w literaturze jako te, które są rezultatem chęci życia (mieszkania) w godnych warunkach mieszkaniowych [1, s. 30]. Obserwację dotyczącą zaspokojenia potrzeby mieszkaniowej w ujęciu ilościowym przeprowadza się odnosząc się do sytuacji mieszkaniowej podstawowych komórek społecznych, czyli rodzin lub gospodarstw domowych [2, s. 42].

Nieruchomość jest kapitałem, który umożliwia tworzenie dodatnich efektów zarówno dla ich właścicieli, jak i na szczeblu lokalnym i krajowym. Nieruchomości są czynnikiem produkcyjnym – jako baza kapitałowa dla wytwarzania towarów i usług. Dostarczają przestrzeni do bytowania, działalności społecznej gospodarstw domowych, a także wypoczynku. Stanowią przedmiot długoterminowych inwestycji i lokaty kapitału dla tych, którzy udostępniają nieruchomość innym. Możliwa jest też jej monetyzacja nieruchomości, poprzez sprzedaż jak też zabezpieczenie kredytu na różnorakie cele gospodarcze.

Funkcjonowanie rynku nieruchomości jest zależne od wielu czynników endogenicznych, w tym od zasobu nieruchomości, wielkości kapitału ulokowanego na tym rynku, możliwości inwestycyjnych oraz kryteriów prawno-organizacyjnych. Nie można pominąć również zasobów ludzkich, które są siłą napędową rozwoju rynku nieruchomości, generują zmiany i podejmują ryzyko inwestycyjne [3, s. 13].

Poziom zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych zależy od: zamożności społeczeństwa, kosztów budowy i utrzymania mieszkań, sprawności obrotu nieruchomością na rynku mieszkaniowym [4, s. 121]. Zamożność społeczeństwa kształtowana jest przez zasoby finansowe gospodarstw domowych mierzone dochodami gospodarstw, stanem oszczędności oraz zdolnością czynszową lub kredytową. Wpływ na wysokość dochodów gospodarstwa domowego ma poziom rozwoju gospodarczego, a ten z kolei oddziałuje z jednej strony na popyt, a z drugiej na podaż na rynku nieruchomości. Symptomaticz wzrostem gospodarczym jest wzrost dochodów gospodarstw domowych. Konsekwencją tego zjawiska jest wzrost popytu na mieszkania. Mechanizm rozpoczęty wzrostem popytu wywołuje w fazie początkowej wzrost stawek czynszowych ze względu na niską efektywność rynku nieruchomości. Wzrost ten wywołuje przyrost cen nieruchomości, a następnie zachodzi reakcja po stronie podaży, czyli dochodzi do fazy ożywienia sektora budowlanego. W dalszej perspektywie doprowadzi to do wzrostu podaży nowych mieszkań [5, s. 184].

Koszty związane z rozwojem rynku nieruchomości i inwestycjami na rynku nieruchomości są związane ze zjawiskami i czynnikami makroekonomicznymi, takimi jak: wielkość i struktura

PKB, stan koniunktury gospodarczej, polityka państwa, regulacje społeczno-gospodarcze, poziom inflacji, dostępność kredytów oferowanych przez banki dla inwestorów i nabywców nieruchomości, stan i struktura własnościowa zasobów nieruchomości [3, s. 15]. Sprawność obrotu nieruchomościami w znacznym stopniu uwarunkowana jest poprzez: stan i perspektywy rozwoju miasta, jego strukturę społeczno-gospodarczą, specyfikę, znaczenie w regionie i kraju, stan i perspektywy rozwoju lokalnego rynku nieruchomości, zasady kształtowania gospodarki terenowej w mieście ustanowione na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, bądź studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, bieżący stan, wysokość deficytu i potrzeby wykazywane w sferze określonego typu nieruchomości, liczbę ludności, wraz z podziałem ze względu na wiek, odsetek zatrudnienia czy wysokość osiągniętych dochodów, położenie geograficzne miasta, stopień aktywności gospodarczej, liczba i struktura podmiotów gospodarczych, stan infrastruktury technicznej i społecznej [3, s. 17 – 18].

Wszystkie wymienione czynniki wpływają na kształtowanie się cen transakcyjnych. Występuje powiązanie pomiędzy średnim poziomem cen lokali mieszkalnych i wzrostem wielkości obrotu tymi lokalami, a wzrostem liczby mieszkań w budynkach oddanych do użytkowania. Przyczyną występowania deficytu mieszkań są następujące czynniki: gwałtowne zmiany w strukturze gospodarstw domowych, które powodują nienadążanie podaży za rosnącym popytem, ograniczone możliwości finansowe poszczególnych gospodarstw domowych, nieodpowiednia struktura podaży [6, s. 7].

Podsumowując czynnikami, które w istotny sposób oddziałują na popyt na rynku nieruchomości o funkcjach mieszkalnych, są ceny transakcyjne oraz dostępność i koszt kapitału zewnętrznego. Znaczenie także ma sytuacja demograficzna, aspekt społeczno-gospodarczy i uwarunkowania lokalnego rynku związanego z rynkiem nieruchomości.

Zmiany zachodzące w gospodarce prowadzą do wahań na rynku nieruchomości, ale także zmiany na rynku nieruchomości powodują reakcje w funkcjonowaniu gospodarki. Długofalowy rozwój rynku nieruchomości związany jest z zachodzącymi trendami i wahaniami cyklicznymi. Wraz z pojawieniem się trendu rosnącego obserwuje się wzrost zapotrzebowania na grunty i powierzchnie, co w konsekwencji przyczynia się do ożywienia gospodarczego [7, s. 70]. Do analizy stanu i rozwoju rynku nieruchomości wykorzystuje się prognozy demograficzne. Warto wziąć pod uwagę takie czynniki jak: struktura i skala demograficzna ludności, struktura i wielkość gospodarstw domowych, struktura i odsetek zatrudnienia, wewnętrzne i zewnętrzne migracje, skala bezrobocia. Istotny wpływ na rozwój rynku nieruchomości ma także polityka państwa i uprawnienia prawodawcze różnych instytucji. Do czynników makroekonomicznych zalicza się: stabilizacja i klarowne przepisy prawne, które regulują sektor gospodarowania nieruchomościami, prawidłowa realizacja i skuteczność egzekucji przepisów prawnych związanych z funkcjonowaniem rynku nieruchomości.

Literatura

1. Andrzejewski A.: Polityka mieszkaniowa. PWE, Warszawa 1987.
2. Wilczek M.: Rozwój standardu mieszkaniowego w Polsce na tle krajów europejskich. AE w Katowicach, Katowice 2010.
3. Gawron H.: Analiza rynku nieruchomości, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2011.
4. Mordasewicz J.: Makroekonomiczne uwarunkowania gospodarki mieszkaniowej, PKPP Lewiatan, Warszawa 2008.
5. Wilczek M.: Wybrane czynniki popytowe kształtujące decyzje inwestora na rynku nieruchomości mieszkaniowy i źródła informacji o nich, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice 2013.
6. Chojnacki R., Kołodziejczyk T., Terefenko M.: Deficyt mieszkaniowy w Polsce. RedNet Consulting, Warszawa 2012.
7. Kucharska-Stasiak E.: Nieruchomość a rynek. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005.

УДК 338.242

Борейко В. І.

д. е. н., доцент,
проректор з наукової роботи,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
ім. академіка Степана Дем'янчука

СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Важливим чинником, який здатен забезпечити динамічний розвиток економіки країни є інвестиційні ресурси. Для України проблема їх залучення є особливо актуальною, оскільки, значна частина суб'єктів господарювання впродовж тривалого періоду працює із збитками і тому не має власних фінансових ресурсів для розширення виробництва. До того ж, Зведений бюджет України також не має вільних коштів для підтримки інноваційної діяльності підприємств, отже залишається надія на приватні та іноземні інвестиції.

Відстоюючи позицію про необхідність орієнтації вітчизняної економіки на європейські стандарти В. П. Онищенко наголошує, що: «Відкрити шлях до європейського світу означає, насамперед, змінити вектор суспільного розвитку, а також зрозуміти, що сучасну модернізацію слід здійснювати по всьому спектру проблем – від технологій і ринкових трансформацій до демократичних реформ у політиці» [1, с. 5]. Цю ж думку поділяє П. С. Єщенко, який вважає, що: «Україні слід відмовитися від пишномовних гасел про побудову постіндустріального суспільства в умовах архаїчної індустрії, структурних деформацій, зруйнованої інфраструктури і знедоленого народу та зайнятися реіндустріалізацією, що дозволить подолати технологічне відставання» [2, с. 13].

Однак, така модернізація вимагає значних обсягів фінансових ресурсів, які необхідно інвестувати у провідні галузі національної економіки. До таких галузей, наприклад, І. Ю. Єгоров відносить сектор інформаційно-комунікаційних технологій, біотехнології, виробництво медичних препаратів, мікро- та наноелектронні прилади і пристрої [3, с. 7]. О. В. Пилипенко обґрунтовує, що найвищі значення інноваційної активності підприємств зафіксовано у виробництві повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування, зброї та боєприпасів, основних фармацевтичних продуктів і препаратів [4, с. 40].

Таким чином, Україні потрібно не тільки створити сприятливі правові та податкові умови для залучення інвестиційних ресурсів, а й направити їх в чітко окреслені галузі, технології та види виробництв.

Проте, впродовж 2010 – 2016 років капітальні інвестиції у високотехнологічні галузі України, до яких слід віднести виробництво машин і обладнання, транспортних засобів та

програмного забезпечення, відповідно, не перевищували 34,3, 10,2 та 1,8 % загальних капітальних інвестицій в економіку України (табл. 1).

Таблиця 1

Структура капітальних інвестицій в економіку України за видами активів, %

Показники	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	100	100	100	100	100	100	100
Інвестиції у матеріальні активи:	96,3	96,4	97,1	96,0	96,6	93,3	96,7
– житлові будівлі	15,2	11,4	13,1	15,5	15,1	16,7	12,5
– нежитлові будівлі	20,6	19,7	19,3	17,9	18,6	15,9	16,5
– інженерні споруди	21,5	26,0	22,1	22,0	21,2	18,7	18,8
– машини, обладнання та інвентар	29,2	28,2	29,3	30,2	31,4	30,9	34,3
– транспортні засоби	6,0	7,3	9,6	6,2	6,3	7,2	10,2
– земля	0,7	0,9	0,6	0,4	0,5	0,5	0,5
– довгострокові біологічні активи, рослинництва та тваринництва	1,1	1,2	0,7	0,9	1,0	1,0	0,9
– інші матеріальні активи	2,0	1,7	2,4	2,9	2,5	2,4	3,0
Інвестиції у нематеріальні активи:	3,7	3,6	2,9	4,0	3,4	6,7	3,3
– програмне забезпечення та бази даних	1,5	1,3	1,2	1,3	1,5	1,8	1,8
– права на комерційні позначення, об'єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	1,6	1,6	1,3	2,1	1,4	4,6	1,2

Джерело: складено за даними [5]

Натомість більше 50 % загальної суми капітальних інвестицій було інвестовано в житлові та нежитлові будівлі, а також інженерні споруди. Хоча, зазначені галузі також потребують фінансових вливань, однак вони, не відносяться до тих галузей де використовуються високі технології та новітнє обладнання.

Загальновідомо, що найбільш прогресивні технології використовуються у промисловому комплексі країни і тому, ставка на забезпечення його динамічного розвитку, є основою для формування передумов для відродження національної економіки. Однак, протягом 2010 – 2016 років капітальні інвестиції у вітчизняну промисловість не перевищували 40 % загальних капітальних інвестицій в економіку України (табл. 2).

Таблиця 2

Структура капітальних інвестицій за видами промислової діяльності, %

Показники	Роки						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього промисловість у економіці країни	30,0	34,3	35,2	39,4	39,3	32,1	32,8
Добувна промисловість	27,7	27,2	30,5	21,7	23,2	21,1	19,1
Переробна промисловість	53,9	47,9	41,6	43,8	49,2	52,7	52,8
В т. ч.:							
– металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	11,8	11,0	9,0	10,3	13,7	14,2	12,5
– виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,4	0,5	0,5	0,2	0,3	0,5	0,5
– виробництво електричного устаткування	1,2	0,7	0,7	1,0	0,7	0,7	1,2

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8
– виробництво машин та устаткування не віднесених до інших угруповань	2,9	2,5	2,8	2,1	2,3	2,2	2,0
– виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	3,0	2,8	2,8	3,0	3,0	3,8	2,9

Джерело: складено за даними [5]

До того ж, наприклад, у 2015 році капітальні інвестиції у промисловість нашої країни склали 87,7 млрд. грн., що було на 1,4 млрд. грн. менше ніж у 2011 році та на 17,9 млрд. грн. менше ніж у 2013 році [5].

При цьому, частка капітальних інвестицій у переробну промисловість впродовж досліджуваного періоду, як правило, не перевищувала 50 %. Щодо фінансування окремих видів промислової діяльності, то для металургійного виробництва і виробництва готових металевих виробів частка капітальних інвестицій не перевищувала 15 %, виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів – 4 %, виробництва машин та устаткування не віднесених до інших угруповань – 3 %.

Ще меншими були частки капітальних інвестицій у виробництво електричного устаткування – не більше 1,2 %, виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції – не більше 0,5 %. Отже, частка капітальних інвестицій у високотехнологічні галузі промислового комплексу України не перевищувала 25 % всіх капітальних інвестицій у промисловість та 10 % капітальних інвестицій в економіку України.

Таким чином, проведений аналіз засвідчує, що структура капітальних інвестицій не відповідає стратегічним напрямкам розвитку національної економіки, оскільки, частка інвестиційних ресурсів, яка направляється у високотехнологічні виробництва, не дозволяє підприємствам освоювати новітні технології. Тому, Україні необхідно не тільки прикласти максимум зусиль для залучення додаткових інвестиційних ресурсів, а й передбачити пільги для інвесторів, які направляють свої фінансові ресурси у провідні галузі національної економіки.

Такими пільгами можуть бути спрощений порядок реєстрації підприємств з іноземними інвестиціями, вільний доступ інвесторів до придбання та оренди земельних ресурсів, знижена на певний період ставка оподаткування податку на прибуток підприємств, сприяння інвестора у отриманні дозволів та ліцензій.

Список літератури

1. Онищенко В. П. Реалії та можливості економічної стабілізації та розвитку України / В. П. Онищенко // Економіка України. – 2015. – № 7. – С. 4–17.
2. Єщенко П. С. До інновацій та стратегічних пріоритетів шляхом об'єднання «невидимої» та «видимої» руки / П. С. Єщенко // Економіка України. – 2016. – № 5. – С. 3–16.
3. Єгоров І. Ю. «Інноваційна Україна – 2020»: основні положення Національної доповіді / І. Ю. Єгоров // Економіка України. – 2015. – № 9. – С. 4–18.
4. Пилипенко О. В. Державне управління інноваційною діяльністю в Україні: проблеми та перспективи / О. В. Пилипенко // Економіка України. – 2016. – № 9. – С. 31–43.
5. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstst.gov.ua>.

СЕКЦІЯ 9

SECTION 9

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА
ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА
DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR,
SOCIAL ECONOMICS AND POLICY

УДК 331.85

Дзюбенко Л. М.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки підприємств,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ В УМОВАХ НЕОЕКОНОМІКИ

Сучасну концепцію організації праці можна визначити як систему заходів, яка сприяє ефективному використанню працюючих, щодо свого складу включає відповідне розміщення персоналу в операційному процесі, розподіл на ланки, специфіку виконання роботи, нормування та стимулювання праці, організацію робочих місць, їх обслуговування й необхідні умови праці. В звичному розумінні організація праці знаходиться в межах самого підприємства [3].

Проте, зі зміною та трансформацією економіки, змінюється і сама система організації праці на підприємстві. Так, розглядаючи дане питання за сучасних умов можна цілком впевнено сказати, що економіка сучасного розвинутого суспільства визначається як «неоекономіка». Вона характеризується новими якісними показниками всієї виробничої діяльності підприємства або організації.

В сучасних умовах в сфері використання інформаційних технологій відбулися ґрунтовні зміни, що не тільки принесли істотні переваги, але й звернули більше уваги до сфери організації праці на підприємствах.

Тобто, можна прийти до висновку, що неоекономіка принесла за собою в систему організації праці на виробництві нові знання, інформаційні технології, нові бізнес-процеси, які дають можливість підприємству відійти від базових принципів раціональної організації праці та сформувати нові, більш інноваційні.

Інформаційне суспільство формує у працівників високий рівень задоволеності роботою, що в свою чергу сприяє високій продуктивності та якості праці. Організація праці в даному суспільстві характеризується відкритістю, адже стає можливою автономна праця, можливість ефективно використовувати робочий час, економити його і витрати на переїзд «робота-дім». Виходячи з цього, і оплата праці здійснюється не за кількістю відпрацьованих годин, а саме за результатами роботи.

Неоекономіка, як економіка нових інформаційних технологій та знань, за умови наявності необхідного технічного забезпечення, внесла в організацію ефективної праці креативність та інноваційність, наприклад, можливість самостійно обирати місце і режим

роботи, сприяла формуванню гідних умов праці (рівень шуму, освітленість та температура повітря в приміщенні, зручність робочого місця тощо), надала можливість неформально спілкуватися в процесі вирішення поставлених завдань, враховувати індивідуальні особливості кожного співробітника, поширює спільну діяльність (шерінгова зайнятість, краудсорсинг, коворкінг) [5].

Отже, виходячи з цього, можна прийти до висновку, що основними принципами організації праці в умовах неоекономіки є:

- гнучкості (можливість самостійного обрання графіка роботи, місця роботи);
- формування сприятливих умов як для фізичного, так і для морального здоров'я працівника (врахування індивідуальних особливостей кожного працівника, наприклад, розміри столу, або висота стільця);
- безпечності (забезпечення спокійного середовища для праці, наприклад, система охорони);
- екологічності (дотримання всіх норм освітленості, температури повітря і т. п.);
- оптимальної інтенсивності (забезпечення оптимального рівня інтенсивності праці для забезпечення високої продуктивності, за оптимального фізичного чи морального напруження);
- перехресно-функціональної взаємодії (надання простору для взаємодії працівників різних підрозділів та вирішення спільних завдань);
- відкритості (впровадження та сприйняття інновацій);
- стандартизації;
- чистоти та порядку;
- безперервного вдосконалення.

Прикладом компанії, яка впроваджує дані принципи є Robert Bosch Ukraine, яка в 2017 році відкрила новий офіс і зарекомендувала себе як компанія, яка організовує працю своїх співробітників за сучасними та новітніми інформаційними методами [1].

Отже, особливості організації праці в умовах неоекономіки базуються на інноваційності, відкритості, інформаційності та раціональності, з врахуванням індивідуальних особливостей кожного працівника з метою формування комфортного робочого середовища, для підвищення продуктивності праці.

Список літератури

1. В Києві відбулося відкриття ультрасучасного головного офісу компанії Robert Bosch Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vido.com.ua/article/19024/v-kiievi-vidbulosia-vidkrittia-ultrasuchasnogho-gholovnogho-ofisu-kompaniyi-robert-bosch-ukraine>.
2. Дзюбенко Л. М. Удосконалення організації роботи сучасного офісу на основі інструментів «ощадливого виробництва» / Л. М. Дзюбенко // Актуальні проблеми менеджменту: теоретичні і практичні аспекти: Матеріали третьої міжнар. наук.-практ. конф., 25 – 26 травня 2017 р. – Одеса, 2017. – С. 46 – 50.
3. Іванова Л. В. Нові підходи до організації праці / Л. В. Іванова. – 2014.
4. Медік А. О. Удосконаленні організації та стимулювання праці / А. О. Медік, Р. М. Федоряк // Технології та дизайн. – 2014. – № 2. – С. 1 – 9.
5. Управління ефективністю функціонування і розвитку підприємств: монографія / [Г. О. Швиданенко, І. М. Репіна, В. П. Кукоба та ін.]. – К.: КНЕУ, 2016. – 397 с.

Бошота Н. В.

к. е. н., старший викладач кафедри фінансів,
Мукачівський державний університет

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

За останні роки інституційне середовище України в сфері туристичного бізнесу має досить низьку тенденцію до розвитку. Так за період 2015 – 2017 рр., частка об'єму від туристичної діяльності у ВВП країни займала в середньому лише 2 %, що майже втричі менше за частки об'єму наданих послуг у цій сфері в багатьох інших країнах світу (США, Німеччина, Іспанія, Російська Федерація, Китай, Румунія, Туреччина тощо). Через це згідно міжнародного рейтингу за версією експертів Всесвітнього економічного форуму в Давосі наша держава посідає лише 88-ме місце в світі за туристичною привабливістю, відзначившись лише в високому рівні з питання охорони здоров'я та санітарних стандартів, залившись позаду у ціновій політиці, туристичному сервісі та екології [3].

Ефективність діяльності туристичних фірм, а також динамічність їх розвитку визначаються ступенем використання сукупних можливостей господарюючих суб'єктів, тобто їх економічним потенціалом.

Говорячи про економічний потенціалі, ми маємо на увазі здатність господарюючого суб'єкта до розвитку в умовах мінливого зовнішнього середовища, що приводить до збільшення власності на основі виявлених резервів і більш раціонального використання ресурсів [1]. Прийняття обгрунтованих і ефективних управлінських рішень, неможливо без ретельного опрацювання питань аналізу економічного потенціалу з встановленням причинно-наслідкових зв'язків між факторами. При цьому важливо, поряд з основними факторами зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, здатними надати вплив на виробничу і фінансову діяльність економічного суб'єкта, враховувати і такий з них, який в чистому вигляді не може бути віднесений до зазначених груп факторів, мова йде про галузеву специфіку.

Основними особливостями економічного потенціалу туристичної фірми є: характер використовуваних туристських ресурсів, особливий склад і структура господарських коштів і джерел їх фінансування, в залежності від застосовуваної схеми взаємин з клієнтами (туристами) та контрагентами, сезонність попиту на туристський продукт.

Туристична діяльність в Україні має багато нюансів, що спричиняють сповільнення темпів росту розвитку цієї сфери бізнесу як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках послуг, серед яких:

– низький рівень фінансових інвестицій з боку держави, частка яких в середньому за 2014 – 2017 рр. у структурі загального обсягу капітальних інвестицій в галузі, що пов'язані з туристичним бізнесом, склали в середньому 3,5 %, що свідчить про незацікавленість управлінського апарату розширювати та вдосконалювати сприятливі умови для реалізації туристичних послуг в країні [2];

– низька ймовірність кредитування підприємств, які займаються туристичною діяльністю як в адміністративному, так і в культурно-соціальному аспектах. Причиною

цього є те, що майже 90 % організацій, які реалізують туристичні послуги, є малими (точніше – мікропідприємствами), що мають ідеї з приводу налагодження даної сфери бізнесу, але є дуже ризикованими проектами з точки зору банків через відсутність достатньої суми заставного майна;

– застарілі приміщення, в яких відбувається розміщення, демонстрація культурної спадщини держави та обслуговування іноземних чи/та вітчизняних туристів;

– відсутність стратегії управління маркетинговою діяльністю та трудовими ресурсами в сфері туризму, в результаті чого підприємства мають низький рівень клієнтоорієнтованості, плинність кадрів та конкурентоспроможності в цілому;

– відсутність стратегії планування економічної діяльності туристичного бізнесу, за яких збитки підприємств від реалізації даного виду перевищують прибутки у 2,5 рази та 3,93 рази відповідно по галузі адміністративного і допоміжного обслуговування та галузі мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, через що відсутня можливість створення резервного фонду задля подальшого розвитку.

Тому можливими шляхами розв’язання ситуації, що склалася, є:

1. З боку держави: надання додаткових капітальних інвестицій задля реконструювання об’єктів історичного, культурного призначення, підтримання та збереження природної спадщини України, збереження та захисту екології держави, змінення податкової політики, що буде направлена на підтримку малого бізнесу.

2. З боку банків: надання малим підприємствам довгострокових кредитів.

3. З боку підприємств, що займаються туристичною діяльністю:

– розробка бізнес-плану за оптимістичним, реальним та песимістичним сценаріями, в яких буде відображено зміну кожного показника в залежності від факторів, які на нього впливають;

– підвищення ефективності управління на підприємстві через вдосконалення кадрової політики, включаючи запровадження мотивації, підвищення кваліфікації робітників, розробці плану дій, за яких в прийнятті рішень та ідей відповідатиме кожен з управлінського апарату підприємства;

– проведення маркетингових досліджень, зокрема вивчення попиту і пропозицій на той чи інший тип туризму, цінової політики конкурентів, впровадження ефективної PR-програми, здатної збільшити туристичний потік іноземців з інших країн світу;

– впровадження стратегії (або декількох систем вдосконалення) планування для подальшого розширення бізнесу. Для даної сфери економічної діяльності найбільш актуальними виступають стратегії підсилення позицій на ринку та вертикальної інтеграції, що рухається вперед, метою яких виступають завоювання з даним продуктом/послугою на обраному ринку найкращої позиції, а також у зростанні підприємства за рахунок придбання або посилення контролю над системами розподілу і продажу.

Підводячи підсумок, треба зауважити, що кожен із шляхів вдосконалення економічної діяльності інституту туризму можливий лише тоді, коли усі складові системи почнуть працювати, як один механізм, кожен із елементів якого буде виконувати всі завдання, що були поставлені перед ним.

Список літератури

1. Семенова В. Управління регіональним розвитком туризму / В. Семенова. – Одеса: Одес. держ. екон. ун-т, 2011. – 225 с.

2. Офіційний сайт Головного управління Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Travel and Tourism Competitiveness Ranking (2017) [Electronic resource]. – Access mode: <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2017/ranking>.

УДК 338.48:378(331.522)

Мірзоєв Д. Ш. огли
аспірант кафедри туризму,
Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця

АНАЛІЗ ВІДПОВІДНОСТІ ОБСЯГІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ У ВНЗ ПОТРЕБАМ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ

У останні роки в Україні спостерігалось об'єктивне зменшення попиту на туристичні послуги як серед резидентів країни, так і іноземних відвідувачів. Однак, вищі навчальні заклади продовжують готувати спеціалістів для галузі гостинності та туристичної діяльності у обсягах, які було встановлено у період економічного зростання. Для випускників постає проблема працевлаштування за отриманою спеціальністю, невідповідність структури регіональних ринків праці, що провокує вимушену трудову міграцію.

Прерогативою держави є регулювання пропозиції кваліфікованої робочої сили через систему вищої освіти, зокрема корегування ліцензованих обсягів підготовки за галузями знань та спеціальностями. Наскільки обґрунтованою є тенденція до скорочення кількості закладів, у яких ведеться підготовка фахівців галузі туризму?

Аналіз структури ліцензійних обсягів (максимально допустимих сумарних річних обсягів прийому абітурієнтів за освітніми ступенями) за спеціальностями 241 «Готельно-ресторанна справа» та 242 «Туризм» наведено у табл. 1 (розрахунки на основі даних [1], станом на серпень 2018 р.).

Спеціальність «Туризм» є популярнішою серед ВНЗ, основні причини – її універсальність (навчальні плани включають також і дисципліни з організації готельного господарства) та значно легші, у порівнянні із готельно-ресторанною справою, умови ліцензування та акредитації, особливо вимоги до матеріально-технічної бази. Але співвідношення кількості місць на різних рівнях освіти помітно відрізняється. Більш-менш урівноваженою є підготовка за освітнім ступенем «бакалавр» – з наявних місць 41 % належить спеціальності «Готельно-ресторанна справа» і 59 % – спеціальності «Туризм». На вищих рівнях співвідношення складає приблизно 30 і 70 % відповідно.

Таблиця 1

Структура ліцензійних обсягів, 2018 р.

Освітній ступінь (ОС)	241 «Готельно-ресторанна справа»		242 «Туризм»		Разом ОС
	Ліцензійний обсяг	% від ОС	Ліцензійний обсяг	% від ОС	
доктор філософії	18 (2) ¹⁾	29,5	43 (5)	70,5	61
магістр	1705 (30)	31,8	3660 (64)	68,2	5365
бакалавр	7870 (71)	40,7	11475 (124)	59,3	19345
молодший спеціаліст	4455 (66)	60,2	2940 (62)	39,8	7395
Разом спеціальність	14048 (169)	43,7	18118 (255)	56,3	32166
<i>у % від загального обсягу за освітніми ступенями</i>					
доктор філософії		0,1		0,2	0,2
магістр		12,1		20,2	16,7
бакалавр		56,0		63,3	60,1
молодший спеціаліст		31,7		16,2	23,0
Разом спеціальність		100		100	100

¹⁾ у дужках вказана кількість ВНЗ, що мають ліцензії за даною спеціальністю

Найбільший ліцензований обсяг припадає на ОС бакалавра (60 %) і молодшого спеціаліста (23 %), частка ОС доктора філософії на сьогодні надзвичайно мала. Це пояснюється тим, що названа наукова спеціальність є новою в Україні, її було запроваджено водночас із введенням нової класифікації галузей знань із 2016 р. Сьогодні підготовку докторів філософії у сфері туризму здійснюють лише п'ять ВНЗ у трьох містах: у м. Києві – Київський національний університет ім. Т. Шевченка, ПВНЗ «Київський університет культури»; у м. Львові – Львівський торговельно-економічний університет, Львівський державний університет фізичної культури; у м. Харкові – Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця.

Розподіл ліцензованих обсягів за регіонами є неоднорідним. У кіровоградській області взагалі немає ВНЗ, що готують фахівців з туризму. Більше 3 тис. випускників з готельно-ресторанної справи можуть готувати ВНЗ м. Києва, приблизно по 1 тис. – ВНЗ Дніпропетровської, Львівської, Миколаївської та Харківської областей; з туризму – майже 5 тис. осіб ВНЗ м. Києва, 2 тис. – Львова, від 900 до 1,5 тис. осіб – ВНЗ, що розташовані у Запорізькій, Харківській, Одеській, Дніпропетровській, Івано-Франківській областях [1].

Під час обґрунтування доцільності збільшення чи зменшення ліцензованих обсягів підготовки фахівців, а також перерозподілу робочої сили за регіонами, варто враховувати не лише кількість профільних підприємств, а й їх масштаби діяльності і навантаження. Для колективних засобів розміщування, туроператорів та турагентів таким показником може слугувати кількість обслуговуваних осіб.

Абсолютні та відносні показники, що характеризують діяльність підприємств галузі туризму, та максимальний потенціал пропозиції кваліфікованої робочої сили, представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл туристичних підприємств за регіонами України та їх завантаження

Область	Кількість колективних засобів розміщування	Кількість осіб, що перебували у закладах	Обслуговуваних осіб / заклад	Кількість туроператорів та турагентів	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами	Обслуговуваних осіб / заклад	Випускників ВНЗ, 241 «Готельно-ресторанна справа»	Кількість обслуговуваних / випускників, осіб	Випускників ВНЗ, 242 «Туризм»	Кількість обслуговуваних / випускників, осіб
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Україна	4 115	6 661 177	1 619	3 300	2 806 426	850	14 030	475	18 075	155
м. Київ та область	344	1 448 963	4 212	1 013	2 043 071	2 017	3 065	473	4 960	412
Вінницька	85	161 649	1 902	66	38 634	585	705	229	585	66
Волинська	131	124 937	954	57	17 047	299	285	438	270	63
Дніпропетровська	228	422 857	1 855	325	75 526	232	1 365	310	965	78
Донецька	121	142 192	1 175	42	9 231	220	100	1 422	185	50
Житомирська	80	85 650	1 071	44	9 516	216	55	1 557	190	50
Закарпатська	250	313 082	1 252	60	14 652	244	340	921	520	28
Запорізька	374	319 594	855	152	47 675	314	820	390	1 505	32
Івано-Франківська	274	340 680	1 243	95	73 309	772	530	643	900	81
Кіровоградська	46	58 553	1 273	38	8 436	222	0	–	0	–
Луганська	29	32 974	1 137	17	2 825	166	570	58	370	8
Львівська	337	987 866	2 931	239	175 150	733	1 015	973	2 000	88
Миколаївська	271	209 681	774	61	11 805	194	1 010	208	460	26

Продовж. табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Одеська	529	478 104	904	240	72 302	301	725	659	975	74
Полтавська	107	261 530	2 444	91	19 032	209	485	539	325	59
Рівненська	52	98 798	1 900	57	11 168	196	150	659	335	33
Сумська	52	58 098	1 117	58	11 185	193	80	726	110	102
Тернопільська	66	125 262	1 898	43	9 558	222	275	455	495	19
Харківська	175	292 245	1 670	258	51 929	201	980	298	1 145	45
Херсонська	225	161 183	716	61	20 278	332	240	672	205	99
Хмельницька	90	183 297	2 037	81	26 829	331	330	555	365	74
Черкаська	119	174 712	1 468	90	20 953	233	585	299	650	32
Чернівецька	81	120 017	1 482	61	20 341	333	180	667	435	47
Чернігівська	49	59 253	1 209	51	15 974	313	140	423	125	128

Джерело: розраховано на основі [1; 2]

У 2017 р. найбільше завантаження спостерігалось на колективних засобах розмішування м. Києва та області, Львівської, Полтавської, Хмельницької областей. Найбільше туристів припадало на туроператорів та турагентів м. Києва та області, Івано-Франківської, Львівської та Вінницької областей.

Для спрощення розрахунків припустимо, що усі випускники ВНЗ кожного з освітніх ступенів виходять на ринок праці (крім докторів філософії, які займатимуться дослідницькою діяльністю). Частина студентів, які водночас навчаються у магістратурі і працюють (підчас неофіційно), у останні роки зросла, тому бакалаврів можна додавати до загальної пропозиції робочої сили.

Перш за все потребуватимуть нових працівників ті підприємства, які обслуговують найбільше число відвідувачів. Співвідношення кількості обслуговуваних осіб КЗР та суб'єктами туристичної діяльності з обсягами випуску відповідно за спеціальностями «Готельно-ресторанна справа» і «Туризм» вказуватимуть на легкість чи складність працевлаштування. Найбільша кількість обслуговуваних відвідувачів у готелях та аналогічних засобах розмішування у Житомирській, Донецькій, Львівській та Закарпатській областях (більше 900 на 1 потенційного випускника ВНЗ), за рівнем завантаження туроператорів та турагентів лідирують м. Київ та область (більше 400 відвідувачів на 1 нового працівника), Чернігівська (127) та Сумська (101) області.

Щорічно ВНЗ України можуть випускати на ринок праці більше 32 тис. фахівців із туризму (з яких 24,7 тис. бакалаврів та магістрів, тобто випускників, найбільш зацікавлених у працевлаштуванні). У 2017 р. на підприємствах галузі туризму працювало 228 тис. осіб (1,4 % від сукупної кількості зайнятих у країні), за прогнозами на 2018 р., ця цифра досягне 243 тис. [3]. Але відбуватиметься поступовий спад абсолютного приросту кількості нових робочих місць. Взагалі, на протязі усіх досліджуваних років, частішими були від'ємні значення відносних темпів приросту, позитивні ж, за виключенням декількох років, рідко перевищували 5 %.

Для достовірного прогнозу, зрозуміло, необхідно враховувати набагато більшу кількість чинників впливу і тенденції, які характеризуватимуть попит на освітні послуги у галузі туризму на протязі 3 – 5 років. Основними з них є:

– невиконання заявленого ліцензійного обсягу багатьма ВНЗ, особливо на рівні підготовки магістрів та докторів філософії, що значно зменшує кількість випускників за профільними спеціальностями;

– навпаки, частина робіт не вимагає спеціальної освіти та може виконуватися некваліфікованими працівниками або фахівцями з інших галузей;

– міграція здобувачів ОС «магістр» між спеціальностями, часто не у межах споріднених видів діяльності (наприклад, випускники з дипломом бакалавра туризму все частіше намагаються отримати іншу професію, щоб бути конкурентоспроможнішими в очах роботодавців);

– працевлаштування за кордоном.

Список літератури

1. Офіційний сайт Єдиної державної електронної бази з питань освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://registry.edbo.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Офіційний сайт World travel & Tourism Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wttc.org>.

УДК 338.4

Пудровська М. М.

аспірант кафедри туризму,

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця

НОСТАЛЬГІЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ ТА ЕМІГРАЦІЙНІ ПОТОКИ

Міграція має великий економічний вплив на розвиток країни. Найчастіше населення, що проживає за кордоном, надсилає грошові перекази до країн свого походження, які в цих країнах і витрачаються [1]. Наприклад, за останніми даними Національного банку України, обсяг приватних трансфертів у 2017 р. становив майже 3 млрд. дол. США, сума приватних переказів склала 9,3 млрд. (8,3 % від ВВП). У I кварталі 2018 року ці потоки становили відповідно 843 млн. та 2,6 млрд. дол. США [4]. Українські емігранти, як і емігранти з інших країн, також регулярно відвідують місця, де вони або їх батьки народилися, своїх родичів, які ще залишилися в країні, стаючи ностальгічними туристами. Це повернення додому створює додатковий грошовий потік з інших країн до України, що активізує економіку міст і селищ, де народилися емігранти.

На сьогоднішній день кількість осіб українського походження, які мешкають за межами України, за приблизними підрахунками складає 20 мільйонів [2].

За даними Адміністрації Держприкордонслужби України, у 2017 році найбільша кількість українців виїхала до Польщі – 9990978, до Росії – 4376423, до Угорщини – 3118758 [3].

За даними останнього перепису населення, що пройшов у 2006 році, в Канаді проживає 1209085 осіб українського походження, причому в 300590 з них – обоє батьків є українцями, а в 908495 – один з батьків [2].

Зрозуміло, що найбільше іноземних українців перебуває у Російській Федерації. За результатами Всеросійського перепису 2010 року, їх чисельність склала близько двох мільйонів осіб зі статусом громадянина РФ, які ідентифікують себе як етнічні

українці. Однак, згідно з неофіційною статистикою, чисельність української меншини в Росії становить понад 10 млн.

Одночасно велика кількість українських громадян – представників Української тимчасової трудової міграції зосереджена в Іспанії (близько 100 тисяч), Португалії (близько 50 тисяч), Греції (понад 32 тисяч) та інших державах. У порівнянні з іншими світовими діаспорами, Українські громади мають найбільшу кількість різних громадських об'єднань (за приблизними підрахунками – близько 3 тисяч). Найбільше їх у Канаді – майже тисяча осередків: політичних, культурно-освітніх, професійних (об'єднання лікарів, вчителів, інженерів, адвокатів), жіночих, молодіжних і т. д. Авторитетною міжнародною Українською організацією є Світовий Конгрес Українців (СКУ), яка об'єднує близько 300 громадських організацій закордонних українців з більше 30 країн світу [2].

Українська діаспора, розсіяна по всьому світові та являє собою могутній етнічний осередок, котрий живиться культурою материнського регіону України – і від того, як проходитимуть етнокультурні процеси в Україні, багато в чому залежить життя української діаспори [5].

За даним Державної служби статистики України за 2017 рік, найбільше громадян відвідало Київську, Харківську, Одеську та Дніпропетровську області [3].

Таблиця 1

**Громадяни які відвідали Київську, Харківську, Одеську та
Дніпропетровську області, 2017 р.**

Область	Кількість прибулих
Київська	18111
Харківська	14535
Одеська	14262
Дніпропетровська	12550

Джерело: [3]

З цієї причини, вони мають туристичний потенціал до залучення іноземного, національного та ностальгічного туризму. Зокрема, ностальгічні туристи відвідують свою Батьківщину під час великих (релігійних) свят та канікул. Щоразу, коли ці емігранти відвідують країну свого походження, їх витрати на подорож переводять до джерела доходу для місцевої економіки [2]. Однак, дані про ностальгічний туризм не охоплюють сільські та міські громади. Дослідження має на меті вивчити інформацію про економічний вплив ностальгічних мігрантів, у тому числі прибуття, перебування, причини повернення на Батьківщину, а також попит на окремі послуги, що може бути використаний для залучення вітчизняних та іноземних туристів.

Список літератури

1. López Salinas A. Economic Development and Nostalgic Tourism in Southern Mexico / A. López Salinas, R. E. Buckley, R. G. Reyes Morales // Hatfield Graduate Journal of Public Affairs. – 2016. – № 1. – Вип. 1. – Ст. 5.
2. Украинские диаспоры в мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nikitafirst.com.ua/ukrainskie-diaspory-v-mire>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.
5. Українська діаспора [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ridna-ukraina.com.ua/diaspora>.

UDC 359.09

Smyrnov I. G.

Dr.Sc. in Geography, Professor,
Professor of Country Studies and Tourism Department,
Kyiv National Taras Shevchenko University

LOGISTICS AS URBAN TOURISM SUSTAINABILITY FACTOR IN UKRAINE

Tourism is now one of the most dynamic sectors of regions and cities economy. The urgent problems in this regard include the task of ensuring the sustainable development of tourism industry in cities. It's especially true for the most popular tourist destinations, i.e. metropolitan and historic cities. This means tourist load increasing on the existing cities' resource base of tourism, as well as on the whole urban economy, development and nature. In this context the task of tourism sustainable development in cities requires the consolidation of efforts of various scientific and practical directions, including tourism logistics [1], that studies the flows phenomena in the tourism industry, highlighting the tourist traffic (flow of tourists) as the main stream, and financial, informational, commodity, personnel, material flows as servicing (additional) ones. The task of tourism logistics in travel industry sustainable development is to regulate the main flow (i.e. tourist traffic), that would ensure the conservation of the tourism resource base in cities and in rural areas in order to tourism activities further development. This problem is now quite noticeable not only in cities – the world's largest tourist centers, but it's also acute in many cities of Ukraine. This concerns, first of all, Lviv, Kyiv, Odesa and other Ukrainian cities – popular tourist destinations. The problems of tourist overloading in Lviv are quite well-known recently, which was covered, in particular, in the author's publications [2, 195]. So it's right time for working out the effective logistic strategy of the tourism sustainable development in cities. This strategy, developed by the author, is based on two concepts. The first one is the concept of tourist decentralization, the second – the concept of reversible logistics. The first concept involves efficient logistic organization of the city's tourist area (LO CTA). The main components of LO CTA are: 1) geological identification of tourism resource base; 2) logistical planning of tourist flows; 3) logistical design of tourism infrastructure; 4) logistical design of supply chains for tourism infrastructure objects [2, 200].

The first component covers the geographical and logistical identification of city tourist resources. Geographical identification of tourism resource base means geospatial localization of tourist objects of interest. They act as «tourist magnets», which attract tourist flows to a certain city area. So high territorial concentration of tourist resources (objects) causes the concentration and overlap of tourist flows there. These considerations should be taken into account when creating and placing new tourist objects (i.e. museums, monuments), which should not be «squeezed» to downtowns already overloaded with tourist objects. So instead of excessive spatial concentration of tourist objects, their spatial dispersion should be recommended. Logistical identification of tourist resources means the calculation of the logistical potential of each tourist object, that is, the maximum possible tourist flow, which will not affect tourism sustainable development and tourist resources plight. One should distinguish between the simultaneous number of tourists at the object, their number per day (taking into account the rotation coefficient), per month, per season, finally, per year. Geological identification is performed considering the division of tourist resources (objects) into such groups as: cultural-historical (monuments, museums, theaters, etc.), architectural (historical and contemporary), events (various activities of public-cultural-entertaining nature). The second component is based on determining the size and structure of tourist flows and their corresponding needs, which can be divided into first-order

needs (benches, garbage cans, bio-toilets, street food, currency exchange etc.) and second-order needs (souvenirs, informational and advertising materials, press, touristic goods etc.). The third component involves the logistical design of tourism infrastructure network to meet the needs of tourists, in particular, first order needs (creating tourist infrastructure objects like points of street food, currency exchange offices etc.), second-order needs (creating tourist infrastructure objects like souvenirs shops, press and informational materials booths, tourist goods stores etc.) and the relevant logistics and transport infrastructure to serve them, as well as collection and removal of waste. The fourth component involves the logistic design of supply chains to provide needs of first and second-order tourism infrastructure with the logistics and transport components in their composition, taking into account the peculiarities of their location in the city.

These issues are very important for Kyiv, where the increased tourist load on the resource base of the city's tourism has already led to cases of physical destruction of some of the most visited tourist objects. As to Lviv, there are fewer such cases (due to the quality of historical Austrian construction). But there are many other problems in the city of Lviv, the main one is the removal of rubbish. After the fire at Grybovychy landfill in the summer of 2016, Lviv did not know where to remove its waste, the volume of which naturally grew with the growth of tourists number. No wonder, that the tourist record of Lviv (2,6 million tourists in 2017 – the first place among the Ukraine cities) coincided with the «rubbish crisis».

So the second concept, i.e. reverse logistics, aims to provide a full recycling of urban waste, in particular, solid household (SHW). It's necessary to separate the actual municipal waste and one that is the result of the tourists stay. The proof that tourist waste occupies a significant share in the citywide waste volume is its peak increase, particularly in cities downtowns, after any holidays (one third a minimum). For example, from the center of Kiev after the final match of the Champions League on May 26, 2018 more than 212 tons of garbage were taken in just one day!

Let's note that the tourists left behind a lot of waste, especially in the city center. It is a direct waste. In addition to it, there is indirect waste. It is a waste of hotels, restaurants, cafes. This waste also requires efficient collection, removal and processing technologies – such possibility is provided by «reverse logistics». In Lviv daily amount of waste in the city is 600 tons. It is possible to solve the Lviv garbage problem using two approaches, i.e. transport and logistics. Until recently, the first approach prevailed in the city, which was to find transport intermediaries (companies), which were obliged (for a very decent payments) to find suitable landfills and take out urban waste from Lviv. But, as experience showed, when Lviv garbage got into almost all areas of Ukraine, it did not solve the problem of waste removal. And only recently the city leadership turned to a logistic approach, i.e. the using of «reverse» logistics, when not only input streams to the city were analyzed, but also city output streams became subject for analysis, among them waste streams. Logistical science and practice developed proposals for efficient management of these flows and their deep processing at special waste processing plants. Such enterprises can be built in relatively short time and the necessary investments can be both international and internal. Such experience is represented by Kyiv, where the waste volume is 3000 tons per day, but its storage and processing is successfully carried out, firstly, at the landfill site near Pidhirtsi village; secondly, at the Bortnychy Aeration Station (BAS); and thirdly, at the incineration plant «Energy» in Darnitsa. Kyiv actively attracts international achievements and investments, so BAS is being modernized with the participation of Japanese companies, and in the town of Fastov (near Kyiv) plastic waste recycling plant was constructed with Chinese participation. The next idea of the new technology of street waste control Mayor of Kiev V.Klychko brought from business trip to Berlin. This is the installation of underground garbage cans, which will gradually replace the usual old-style containers for garbage. In such way, the old urns that are still «working» in the Ukraine

capital and did not meet the needs of Kyiv residents and guests of the city will be replaced with new modern ones.

One more problematic aspect, connected with a sharp increase in the number of tourists in Lviv, is one that was warned by American experts who helped to develop «The Tourist Concept of Lviv»: as soon as tourism begins to develop dynamically, among the guests of the city there will appear those who came here for intimacy. A similar way was taken by many cities, which were relying on tourism. Annually, according to UNWTO, in the world more than 3 mln people travels in order to receive sexual services, and the turnover of this «industry» is estimated at an amount of up to \$ 100 billion. Of course, sex tourism develops mainly in poor countries where rich tourists travel for the certain purposes [2, 241 – 250]. The popular Italian edition La Repubblica devoted an entire article to the sexual routes of the world, among which, along with Thailand, Brazil, Cambodia, Cuba, Bangladesh, Colombia and Bulgaria, Ukraine is also mentioned. And until recently, Ukrainian cities, where traditionally existed intim-tourism, were Odessa, Kiev and Kharkiv. Lviv joined them relatively recently, although before the World War II it was a service city with hotels, restaurants, casinos. «This was a European Las Vegas» – says about Lviv the famous city restaurateur Andriy Hudo, co-founder of the Holding of Emotions «! FEST». With the development of tourism and resort infrastructure, the city of Lviv is once again returning to the pre-war economic structure, and this fact is of concern to many Lviv residents. A. Khudo also notes that the flow of sex tourists to Lviv has sharply increased since the last devaluation of hryvnia, when the rest in Ukraine became accessible even to foreigners with modest revenues [3]. «Promotes» this process the rapid development of the city's tourist infrastructure in recent years with many luxury hotels, clubs and restaurants, as well as its geographical proximity to the EU countries, their visa-free regime with Ukraine, increasing diversity of flights to Lviv from many countries, including budget airlines. Under these conditions, in our opinion, the task of the authorities and representatives of the national and regional tourism industry is that Ukraine (and particularly its largest cities like Kyiv, Lviv, Odessa, Kharkiv, Dnipro etc.) has to be associated primarily with its historical and architectural values, natural resources, gastronomy and culture.

So the logistic approach, applied in the «Concept of Tourist Decentralization of the City of Lviv», should be extended to all other aspects of the city's tourism industry, including waste management, using the latest technologies and attracting national and international investments. This opinion applies not only to Kiev and Lviv, but also to other cities – significant tourist centers of Ukraine, namely, Kharkiv, Dnipro, Odessa, etc.

References

1. Smyrnov I. G. Tourism Logistics: Text-book / I. G. Smyrnov. – K.: Znannia, 2009. – 444 p.
2. Smyrnov I. G. Marketing in Tourism: Text-book / I. G. Smyrnov. – K.: KNU named after Taras Shevchenko, 2016. – 251 p.
3. Ivanova E. 50 shades of Lviv / E. Ivanova // Novoye vremia strany. – № 19. – May 24, 2018. – P. 38 – 41.

УДК 338. 48

Табенська О. І.

к. е. н., доцент, старший викладач кафедри менеджменту ЗЕД,
готельно-ресторанної справи та туризму,
Вінницький національний аграрний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Глобалізація прискорює темп соціально-економічних змін, і це відіграє значну роль в житті індивідів. На споживання, виробництво, дозвілля, засоби масової інформації,

освіту, подорожі й політику – на всі ці сфери впливає дедалі більша взаємозалежність і швидкість комунікацій. Перехід від індустріального до постіндустріального суспільства вимагає індивідів, які можуть швидко пристосовуватись, жити в зрушеному суспільстві, де моральні норми, цінності, ідеології, традиції та знання зазнають постійних викликів і перегляду [1, с. 185 – 187].

Ринкові умови змушують суб'єктів господарювання до пошуку резервів підвищення ефективності діяльності сфери туризму як складової частини соціально-економічної системи. Туристична галузь є найбільш перспективним, динамічним, рентабельним виробництвом, каталізатором економічного зростання економіки регіонів і країни загалом. У ній повною мірою акумулюються туристичні ресурси, сучасна інфраструктура, кадровий потенціал, використання яких створює можливість отримання значних доходів.

Проте в процесі підприємницької діяльності проявляється ряд негативних чинників, дія яких знижує економічну вигоду від функціонування бізнес-структур. До таких чинників слід віднести посилення конкуренції на внутрішньому і глобальному ринках туристичних послуг, слабку інвестиційну активність у національному туристичному секторі та недостатньо ефективне використання виробничих ресурсів. Саме необхідність цілеспрямовано впливати на формування і розвиток туризму як бюджетоутворюючої галузі економіки України визначає розвиток і удосконалення туристичної політики в якості пріоритетного завдання держави [2, с. 17 – 21].

Модернізація здійснила свою обіцянку змінити життя на краще. Але вона виконала це наполовину: на майже кожен позитивний аспект модернізації можна навести негативний. Життя стало безпечнішим, але з'явилися нові небезпеки і вони набувають глобального характеру. Модерні технології ще ніколи не сягали таких висот, однак модернізація в найближчі 20 – 25 років загрожує глобальною катастрофою через вичерпаність природних ресурсів на планеті [3, с. 40 – 45].

Екосистеми пропонують нам величезний потенціал для розробки економічних моделей, здатних задовольнити потреби всього людства. Природні системи завжди змінюються, завжди розвиваються. Якщо ми спостерігатимемо за природою, то побачимо, що екосистеми розвиваються в напрямку досягнення все вищих рівнів ефективності та різноманітності, завдяки внескам усіх гравців. Еволюція передбачає постійну тенденцію до збільшення продуктивності та більшої різноманітності. Тож нехай це буде з використанням технології збереження ресурсів, що сформована на всіх рівнях бізнесу, науки, культури та освіти [4, с. 68 – 72].

Враховуючи багатоплановий характер діяльності підприємства, варто зазначити необхідність існування певного переліку взаємопов'язаних стратегій, що являють собою так званий «стратегічний набір». Стратегічний набір – це система стратегій різного типу, що їх розробляє підприємство на певний відрізок часу, яка відбиває специфіку функціонування та розвитку підприємства, а також рівень його претендування на місце й роль у зовнішньому середовищі.

Не може бути двох ідентичних стратегічних наборів, якими керуються фірми, навіть якщо вони належать до однієї й тієї самої галузі. Це пояснюється умовами функціонування кожного з підприємств: особливостями адаптації внутрішнього середовища до вимог зовнішнього оточення, а також ступенем активності впливу керівництва на формування середовища функціонування організації взагалі [5, с. 322 – 323].

Виробнича стратегія зазвичай подається і вигляді плану (програми), що складається з таких розділів: освоєння виробництва нових видів продукції; впровадження нової технології, підвищення рівня механізації й автоматизації виробництва; підвищення рівня якості продукції, що випускається; удосконалення систем управління, планування й організації виробництва; кооперація, концентрація й інтеграція виробництва; диверсифікація виробництва [6, с. 64 – 67].

Диверсифікація виробництва передбачає як урізноманітнення видів діяльності підприємства, його вихід за межі основного бізнесу, так і розширення наявної номенклатури й асортименту продукції (послуг). Розвиток принципово нових для підприємства, у маркетинговому чи/та технологічному аспекті не пов'язаних (не споріднених) з основним виробництвом галузей або видів діяльності (наприклад, сільського зеленого туризму, виробництва швейних виробів, будівельних матеріалів, надання різного виду несільськогосподарських послуг тощо) варто розглядати як конгломератну або нетрадиційну диверсифікацію [7, с. 121 – 125].

На сучасному етапі в системі оцінок розвитку аграрної підприємницької діяльності Європейського Союзу розроблені типи диверсифікації господарської діяльності, до яких належить сільський туризм, переробка сільськогосподарської продукції, обробка деревини, біоенергетика тощо.

Важливе місце серед основних типів диверсифікації господарської діяльності займає сільський туризм, який включає надання туристичних послуг туристам (у т.ч. огляд господарства) і дає можливість використання вільних наявних ресурсів [8, с. 113 – 116].

В існуючих ринкових умовах в Україні туризм як одна з найбільш перспективних та динамічних галузей світового господарства має всі умови для інтенсивного розвитку. Туризм є важливим фактором забезпечення економічного зростання конкретної країни в цілому та її окремих територій. Роль цієї сфери в структурі глобальної економіки постійно зростає. Туризм та індустрія подорожей вже перетворилися на найбільший сектор світової економіки. Передбачається, що і надалі цей сектор активно розширюватиметься і генеруватиме створення нових робочих місць та буде двигуном національного розвитку [9, с. 122 – 128].

Список літератури

1. Гібернау М. Ідентичність націй / М. Гібернау. – К.: Темпора, 2012. – 304 с.
2. Благоразумова О. В. Державна економічна політика та інвестиційна привабливість сфери туризму / О. В. Благоразумова // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 8. – С. 17 – 21.
3. Грицак Я. 26-й ПРОЦЕНТ, або як подолати історію / Я. Грицак. – К.: Фонд Порошенка, 2014. – 136 с. – (Серія «Жити по-новому»).
4. Паулі Г. Сія економіка. 10 років, 100 інновацій, 100 мільйонів робочих місць / Г. Паулі; пер. з англ. А. Побережна; ред. Л. Ярошенко – «Risk Reduction Foundation», 2012. – 320 с.
5. Шершньова З. Є. Стратегічне управління: підручник / З. Є. Шершньова. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.
6. Гречкосій В. В. Розробка функціональної стратегії на сільськогосподарських підприємствах / В. В. Гречкосій, О. А. Нікіфорова // Агросвіт. – 2014. – № 2. – С. 64 – 67.
7. Дмитренко О. М. Види стратегії диверсифікації та особливості її реалізації в сільськогосподарських підприємствах / О. М. Дмитренко // Економіка АПК. – 2010. – № 2. – С. 121 – 125.
8. Перегуда Є. Ф. Теоретичні аспекти диверсифікації сільськогосподарської діяльності підприємств АПК / Є. Ф. Перегуда // Економіка АПК. – 2013. – № 10. – С. 113 – 116.
9. Вотченікова О. В. Стратегічні аспекти менеджменту підприємств туристичної індустрії / О. В. Вотченікова // Академічний огляд. – 2014. – № 1 (40). – С. 122 – 128.

УДК 336.717.3 (043.2)

Зотько В. Ю.

студент,

Вінницький національний аграрний університет,

Баранова Т. Ю.

студентка,

Вінницький національний аграрний університет

СУЧАСНА ДЕПОЗИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

На сучасному етапі в Україні важливу роль у забезпеченні стабільного та ефективного функціонування банків відіграє формування науково обґрунтованої політики банку, головною складовою частиною якої є депозитна політика, адже одним із головних завдань банків є формування ресурсної бази, яка формується за рахунок вкладів населення та забезпечує фінансову стійкість і стабільність банківської установи.

За даними НБУ, оприлюдненими в повідомленні «Основні тенденції грошово-кредитного ринку України», загальний обсяг депозитів в Україні на 01.01.2016 р. становив 705,6 млрд. грн., із них:

- депозити фізичних осіб – 398,2 млрд. грн. (56 %);
- депозити юридичних осіб – 307,4 млрд. грн. (44 %).

В першому кварталі 2017 року в українській банківській системі спостерігався приріст депозитів фізичних осіб в гривні. Хоча у багатьох банках був відтік вкладів населення у національній валюті. Що стосується динаміки валютних депозитів, тут ситуація була схожою.

В цілому, за перший квартал 2017 року сукупний портфель депозитів населення в гривні зріс на 5 %. Депозити населення у валюті, навпаки, зменшилися на 2,5 %, порівняно з показниками кінця 2016 року. Сукупний портфель депозитів юросіб в гривні також зріс на 5 %. У валюті – майже не змінився [1].

Серед великої кількості інструментів залучення коштів юридичних і фізичних осіб останнім часом вирізняється високими темпами зростання такий інструмент, як розміщення депозитів онлайн. Сьогодні це одна з найдоступніших та якісно реалізованих функцій, представлених в онлайн-послугах. Дистанційні вклади цікаві людям, які звикли берегти свій час і не бажають проводити його в очікуванні своєї черги. Послуга має низку переваг і водночас певні недоліки (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги та недоліки використання онлайн-депозитів

Переваги	Недоліки
– встановлення високої процентної ставки– маркетинговий хід банків для залучення клієнтів, що реалізується завдяки низькій собівартості проведення операцій;– максимально комфортні умови для вкладника (квартира, офіс або інше місце);– широкий спектр послуг;– зрозумілий інтерфейс і легка комунікація;– безпека онлайн-рахунків, що забезпечується багаторівневими системами захисту, до яких входить необхідність вводу одноразового sms-паролю	– для моментальної реалізації послуги необхідно бути клієнтом банку і підключити Інтернет-банкінг;– не всі банки здатні запропонувати такий сервіс;– за банкрутства фінансової установи можуть виникнути проблеми під час зняття грошових коштів

Джерело: узагальнено на основі [2]

Для реалізації депозитної політики банк застосовує різні методи управління залученими коштами, які умовно поділяються на дві групи – цінові та нецінові. Цінові методи передбачають використання відсоткової ставки за депозитами як головного інструменту в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Для нецінових методів управління залученими коштами банку характерним є застосування різноманітних прийомів заохочення клієнтів, які прямо не пов'язані зі зміною депозитних ставок (реклама, надання додаткових безкоштовних послуг, підвищення рівні і комплексності обслуговування, розширення асортименту банківських продуктів, розташування філій у місцях, наближених до клієнтів, пристосування рафіка роботи до потреб клієнтів). В мовах загострення конкурентної боротьби на ринку банківських послуг нецінові методи заохочення вкладників набувають все вагомішого значення.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що ринок депозитних послуг України перебуває в умовах загострення конкуренції та посилення вимог до діяльності банківських інститутів, що визначає необхідність розроблення ефективних методів залучення коштів у фізичних та юридичних осіб з метою активізації кредитно-інвестиційної діяльності та поповнення банківського капіталу, який виступає гарантом стійкості, ліквідності, платоспроможності та стабільного розвитку банківської установи.

Список літератури

1. Вінничук Ю. Наскільки зросли вклади населення в банках / Ю. Вінничук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.censor.net.ua/r3026108>.
2. Еш С. М. Депозитна політика банків та інструменти її реалізації / С. М. Еш, В. М. Ляховецька // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/29.pdf>.

УДК 336.1

Коломієць В. Л.

аспірант кафедри фінансів,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ДЕРЖАВНІ БАНКИ РОЗВИТКУ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Оцінюючи на сучасному етапі хід та результати економічних реформ в нашій державі, треба цілком об'єктивно визнати, що за більшістю критеріїв висновки є невтішними. Конкурентна слабкість вітчизняного бізнесу на глобальній економічній арені, подальше поглиблення технологічного відставання України, домінування традиційних галузей, відтік інтелектуального капіталу – все це є наслідком фрагментарності реформ, частоті підміни їх змісту суто формальними заходами і т. п. Як наслідок, виявляються глибинні диспропорції у інституційній структурі національної економіки, а повільний хід економічних трансформацій визначений, серед іншого, і недостатньою увагою держави до проблематики фінансового сектору, його інвестиційного потенціалу.

Виправлення існуючої ситуації визначає необхідність обґрунтування альтернативних шляхів створення ефективних механізмів фінансового забезпечення інвестиційних

процесів. Функціонуюча на цей час інституційна модель вітчизняного фінансового сектору ні кількісно, ні якісно не здатна забезпечити технологічний та інноваційний розвиток України. Фінансові інституції не можуть в повному обсязі задовольнити попит з боку бізнесу та держави на фінансові ресурси для реалізації реформ та технологічних інновацій.

Досвід інших країн, що вирішували схожі проблеми, засвідчує, що одним із можливих шляхів їх вирішення є створення та функціонування спеціалізованих державних інституцій розвитку – банків, інвестиційних агентств, компаній тощо. Державний статус таких фінансових установ дає можливість позитивного впливу на ті сфери, які мають не тільки суто економічне, але й вагоме суспільне та соціальне значення. Як правило, для таких проектів фінансування за рахунок приватного капіталу є ускладненим. Тривалі дискусії щодо створення державного банку розвитку точаться і в Україні, проте, далі розробки проектного законодавства [1] просування не відбулося.

Питання щодо державного банку розвитку в країнах з різними типами економічних систем не є однозначним – можна навести як цілком вдалі приклади, так і відверто провальні. Багато в чому ефективне функціонування державного банку розвитку залежить і від суто політичних факторів, і від інституційних факторів, які «стримують» можливості використання діяльності таких установ в різноманітних корупційних схемах тощо.

Досвід діяльності державних банків розвитку в інших країнах засвідчує, що такі фінансові установи можуть відігравати антициклічну та стабілізаційну роль під час кризових явищ в економіці. В періоди погіршення економічних показників обсяги кредитування державними банками розвитку істотно зростали, і це суттєво сприяло відновленню позитивної динаміки. Рівень розвитку економіки суттєво впливає на інвестиційну політику таких інституцій. Банки розвитку країн з «транзитивними» економіками зазвичай орієнтуються на кредитування традиційних галузей та інфраструктурних проектів, тоді як в країнах з розвиненими економіками вони більше фінансують інноваційні напрямки, а в окремих випадках – надають підтримку малому та середньому бізнесу.

Для того, щоб оцінити передумови для заснування державного банку розвитку в країні, необхідно визначити причини дефіциту фінансування за рахунок існуючих механізмів та оцінити прогностичну ефективність державного банку розвитку в контексті інституційної структури фінансового сектору. Сучасні вчені для оцінки доцільності створення державного банку розвитку пропонують використовувати наступний алгоритм [2]:

1. Аналіз прогностичних втрат від існуючих «провалів» ринку, переваг від їх подолання, а також витрат і ризиків державного втручання у процеси фінансового забезпечення.

2. Визначення ймовірних першопричин виникнення «провалів» ринку і оптимальних засобів їх подолання.

3. Визначення найбільш ефективної структури «принципал-агент» в діяльності державних інституцій розвитку.

4. Оцінювання результатів державного втручання у фінансові механізми за рахунок використання державного банку розвитку.

Очевидно, що за усіма із зазначених критеріїв в Україні існують передумови для створення державного банку розвитку на сучасному етапі. В той же час, треба

об'єктивно визнати, що процес діяльності такої фінансової інституції буде обтяжений складними проблемами: недовершеністю інституційної структури вітчизняної економіки та її фінансового сектору, корупцією, потужним впливом фінансово-промислових груп на вітчизняну економіку тощо. Проте існування таких проблем – не привід відмовлятися від створення державного банку розвитку в Україні, скоріше це має слугувати в якості певного дороговказу для формування принципово нової ідеології функціонування такої фінансової інституції в нашій державі.

Список літератури

1. Проект Закону України «Про державний банк розвитку України» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48717.
2. Rodrik D. (2004), Industrial Policy for the Twenty-First Century, John F. Kennedy School of Government Working Paper Series, rwp. 04-047.

УДК 339.727.2:336.71 (477)

Месечко І. М.

аспірант,

Національний інститут стратегічних досліджень

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА КОМПОНЕНТА РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Найпотужніші транснаціональні корпоративні структури використовують у своїй діяльності стратегію глобальної експансії, яка передбачає поглиблення та ускладнення взаємовідносин між ними, а також розширення масштабів планомірності їх діяльності. Тобто стратегія глобальної експансії ТНК є досягнення керованості та підконтрольності у ринкових процесах, зниження ризиків невизначеності та непередбачуваності ринкової кон'юнктури, формування головними суб'єктами основних параметрів світового ринку та міжфірмовий розподіл [1, с. 89]. Отже, транснаціоналізація банківської системи за рахунок усталених каналів фінансової взаємодії набуває свого концентрованого вираження на світовому фінансовому ринку.

Проблематикою транснаціоналізації вітчизняної банківської системи займаються такі вітчизняні вчені, як Т. Болгар [1], В. Геєць, В. Гірняк, В. Дзюблюк, І. Д'яконова [5], В. Коваленко [4], Я. Столярчук [1], В. Стойка [3] та ін.

Активізація діяльності ТНБ призвела до збільшення обсягів іноземного капіталу на фінансових ринках. В регіоні Центральної Європи найвищою є частка іноземного капіталу в загальних банківських активах в Чехії – 85 % та в Словаччині – 98,7 % відповідно. Серед країн Південно-Східної Європи – в Боснії та Герцоговині – 85 %, Албанії – 85 %, Хорватії – 86 %, в Румунії – 91 % (рис. 1). У зв'язку з посиленням процесів міжнародної інтеграції капіталу в українській банківській системі поступово відбулося зростання обсягів частки іноземного капіталу. Розглядаючи динаміку ринкової частки іноземного капіталу в загальних банківських активах в Україні, слід наголосити, що в 2004 р. вона була на рівні 7,1 %, в 2009 р. досягнуто її максимальне значення – 46,6 %. Зараз показник перебуває на рівні 34 % та є найвищим серед країн Східної Європи.

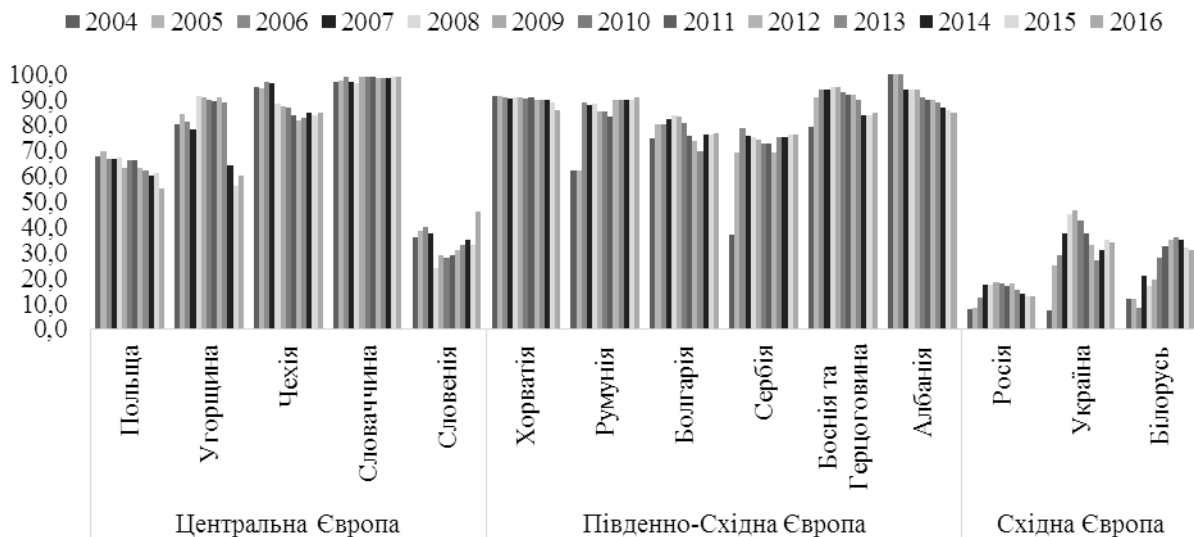

Рис. 1. Ринкова частка іноземного капіталу в загальних банківських активах в країнах ЦСЄ в 2004 – 2016 рр., %

Джерело: складено автором на основі [2]

Згідно зі звітом «Банківський сектор країн Східної Європи: на шляху до нової бізнес-моделі», який представила компанія McKinsey&Company, банківська система України є найслабшою в Європі. В документі виділяється три основні проблеми вітчизняного банківського сектору: високий рівень залежності від іноземного капіталу; великий обсяг безнадійних кредитів (35 %); ризики банківських портфелів [3, с. 210]. Рівень ризиків у банківській системі України зростає у зв'язку з поглибленням процесів транснаціоналізації та зростанням загальної нестабільності ринків під впливом світової фінансової кризи.

Загрозою для фінансової безпеки держави є перехід реалізації національних інтересів розвитку банківського сектору до ТНБ, які мають значні транснаціональні мережі та ресурси, що необхідні для реалізації стратегічних цілей та забезпечення стабільного функціонування [4, с. 312]. Щоб нівелювати суперечності між національною економікою та ТНБ необхідно здійснювати постійний контроль над процесом експансії іноземного капіталу в українську банківську систему та стежити за формами його присутності, щоб процеси транснаціоналізації не спричинили підрив позицій національного банківництва. Отже, для національних органів нагляду відкрилася ціла низка проблемних питань щодо регулювання діяльності банків з іноземним капіталом та координації їх дій, частковий перегляд національного банківського законодавства. Посилення міжнародного руху банківського капіталу потребує зваженої державної регуляторної політики, яка буде спрямована на запобігання впливу світових фінансових криз та мінімізацію ризиків залежного розвитку банківської системи.

Напрями регулювання транснаціоналізації банківського сектору України:

- забезпечення прозорості механізмів проникнення іноземного капіталу до вітчизняної банківської системи;
- гармонізація інтересів української банківської системи та інтересів фінансових ринків іноземних держав;
- підвищення ефективності впливу банківської системи на темпи економічного зростання національної економіки;
- впровадження міжнародних стандартів регулювання банківської діяльності з акцентом на ризик-орієнтований підхід та реалізацію системних принципів банківської діяльності [5, с. 163, 167].

Оскільки транснаціоналізація світової економіки значно впливає на розвиток банківської системи України, професор Коваленко В.В. наголошує на доцільності проведення НБУ активної політики сприяння підвищенню ролі іноземних банків на українському ринку банківських послуг та впровадження заходів з метою залучення іноземного капіталу, перш за все з ТНБ. Підрозділам ТНБ необхідно створити сприятливі умови для легкої роботи на вітчизняному фінансовому ринку, в т. ч. зняття надмірних валютних та адміністративних обмежень на залучення капіталу та відкриття філій. Ці дії сприятимуть підвищенню інвестиційного клімату та оздоровленню національної банківської системи [4, с. 68]. Політико-економічна ситуація в Україні значно звужує можливості використання зовнішнього фінансування запропонованого ТНБ, оскільки переваги від транснаціоналізаційних процесів будуть максимальними при стабільній макроекономічній ситуації та сталому розвитку національної економіки. Регулювання діяльності банківської системи України повинно проходити з урахуванням та нівелюванням ризиків діяльності кожної банківської установи та оцінки ризиків фінансової безпеки держави.

Таким чином, нами було розглянуто ринкову частку іноземного капіталу в загальних банківських активах в країнах ЦСЄ, визначено рівень показника для України. Розкрито напрями регулювання транснаціоналізаційного процесу вітчизняної банківської системи. Держава повинна здійснювати нагляд за діяльністю підрозділів ТНБ з метою уникнення втрати контролю над українською банківською системою через присутність потужних світових банків на внутрішньому ринку.

Список літератури

1. Столярчук Я. М. Глобальна транснаціоналізація бізнес-діяльності: тенденції, формати, конфлікт інтересів / Я. М. Столярчук // Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Ч. III. Серія «Економічні науки». – Випуск 22. – С. 86 – 94.
2. CEE Banking Sector Report from 2006 to 2017 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.rbinternational.com>.
3. Стойка В. С. Антикризисное управление банковской системой Украины в современных условиях: монография / Под научной редакцией профессора Бритченко И. Г. – Nowy Sącz: Wydawnictwo i Drukarnia Nova Sandec, 2017. – 354 с.
4. Діяльність банків у забезпечення сталого розвитку фінансового ринку України: монографія / За ред. В. В. Коваленко. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2014. – 358 с.
5. Д'яконова І. І. Зміна міжнародних стандартів регулювання як фактор впливу на поведінку іноземного капіталу в банківській системі України / І. І. Д'яконова // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 4. (66). – С. 162 – 169.

УДК 336.711.6

Момот О. М.

к. е. н., доцент, докторант,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДИК ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

Сьогодні значущість конкуренції та конкурентоспроможності для глибинних основ функціонування банківської системи є величезним. Конкуренція (від лат. *Concurrere* – зіштовхуватися) – це процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби між функціонуючими на

ринку банківськими установами з метою забезпечення кращих можливостей діяльності та задоволення різноманітних потреб споживачів.

Слід відмітити, що конкурентоспроможність сприяє:

- активізації інноваційної діяльності;
- постійному підвищенню якості;
- мінімізації витрат;
- підвищенню можливості впливу держави на економічні процеси.

В сучасних умовах конкуренція на банківському ринку зростає. На нашу думку, важливим є виділення найціннішого в теорії та практиці дослідження методик конкуренції, на цій підставі пропонувати механізм вибору таких прийомів, які, з одного боку, відповідали б особливостям розвитку конкретного бізнесу, а, з іншого – реальній ринковій ситуації та тенденціям її розвитку. При цьому, для розуміння механізму конкуренції практичну значущість має правильна ідентифікація причин, за рахунок яких є можливість перерости конкурентів, тобто причин і джерел конкурентних переваг.

Забезпечення конкурентоспроможності банківської установи передбачає необхідність її кількісної оцінки. Оцінка конкурентоспроможності банку здійснюється шляхом співставлення показників аналізованої установи з показниками конкурентів. Конкурентоспроможності банківської установи може бути оцінена за допомогою різних методів та методик (рис. 1), вибір яких залежить від мети дослідження.

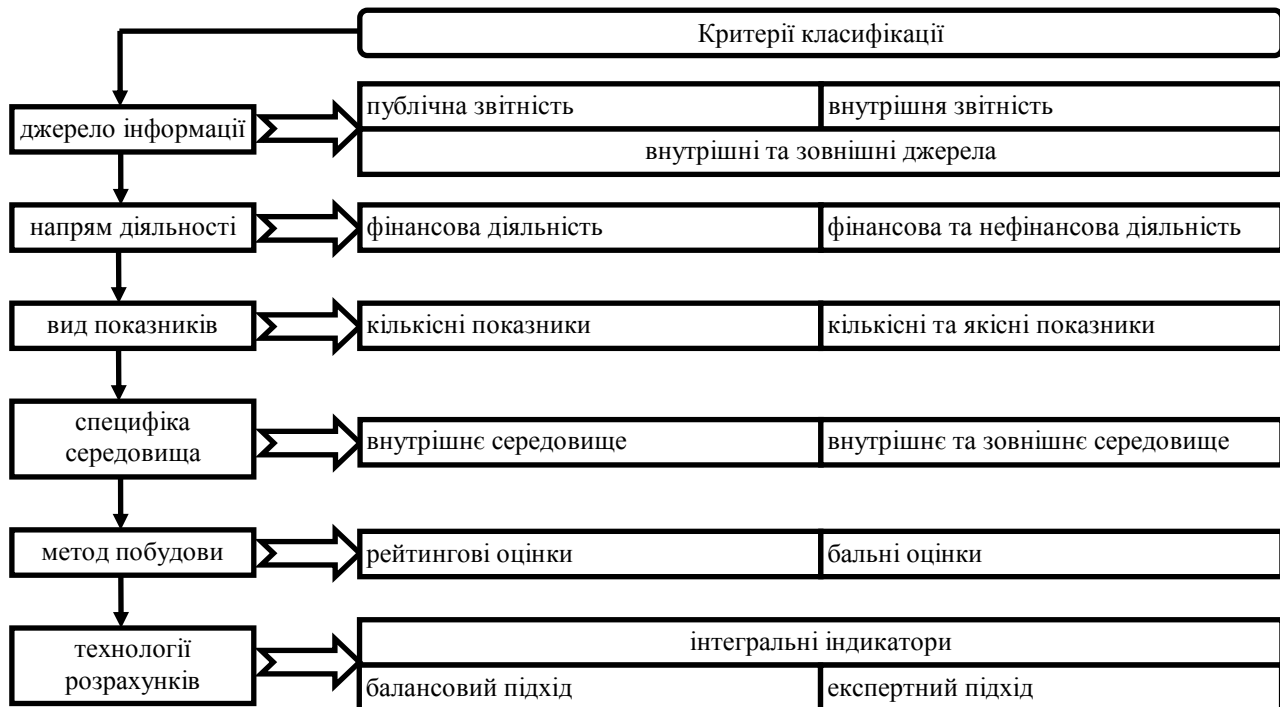

Рис. 1. Систематизація класифікаційних ознак щодо методик конкурентоспроможності банківської установи

Джерело: [1]

При формуванні комплексу показників конкурентоспроможності банку потрібно зважати на дотримання відповідності певним критеріям, найбільш важливі з яких унаочнено на рис. 2.

інформативність	повне та різнобічне відображення інформації про стан об'єкта дослідження
достовірність	об'єктивне відображення досліджуваних процесів
адекватність	правильне представлення тенденцій, що характеризують напрямки змін у функціонуванні об'єкту
конкретність	можливість найбільш точної оцінки певного аспекту досліджуваного об'єкту
оптимальність	обгрунтований вибір показників, за допомогою яких можна уникнути надмірної їх деталізації та мінімізації затрат на збір, обробку даних
динамічність	можливість відображення досліджуваного процесу в динаміці з врахуванням зміни ендегенних та екзогенних факторів
порівнюваність	можливість співставлення за об'єктом та предметом дослідження, часовим періодом, методикою розрахунку
комплементарність	відповідність поставленим завданням
адитивність	здатність до агрегування
комплексність	взаємоузгодженість та взаємодоповненість показників, які відображають сукупність характеристик досліджуваного об'єкту

Рис. 2. Основні критерії, що повинні враховуватися при оцінці конкурентоспроможності банку

Джерело: складено автором

Таким чином, посилення банківської конкуренції та підвищення вимог клієнтів до банківських послуг призводить до того, що банки змушені використовувати методи конкуренції, щоби адаптуватися до змін зовнішнього середовища та забезпечувати успіх у конкурентній боротьбі. І для цього, перш за все, необхідно визначити конкурентні позиції банку та оцінити ефективність своєї діяльності на ринку даного виду послуг. В цілому для розвитку конкуренції в банківському секторі в сучасних умовах необхідно посилити ринкову концентрацію, знизити процентну маржу між ціною на продукцію, послуги та витрати на їх виробництво, зміцнити стратегічний потенціал банку та його ресурсне наповнення, підвищити якість обслуговування клієнтів та надійність банків.

Список літератури

1. Чернова С. А. Методические подходы к оценке конкурентоспособности региональных коммерческих банков / С. А. Чернова, М. Ю. Алиева // Известия УрГЭУ. – № 1 (57). – 2015. – С. 90 – 96.

УДК 336.717.3 (043.2)

Панченко А. В.
студентка,

Вінницький національний аграрний університет,

Олейнічук Т. В.
студентка,

Вінницький національний аграрний університет

ІНОЗЕМНИЙ КАПІТАЛ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Процеси глобалізації світової економіки призводять до поступового знищення кордонів між державами та їхніми економіками. Україна приймає безпосередню участь у

глобалізаційних процесах і зазнає прямого впливу цих процесів на всі сфери господарського життя, особливо на банківську систему. Ставлення до іноземного капіталу в банківській системі України неоднозначне, проте очевидною є сила його впливу на всю систему банків.

Відповідно до українського законодавства, банк з іноземним капіталом (bank with foreign capital) – банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 % [1]. Банківська система України в контексті присутності іноземного капіталу пройшла в своєму розвитку декілька етапів: формування банківської системи (1991 – 1994 рр.), створення іноземних банків «з нуля» (1995 – 1998 рр.), модернізація банківської системи (1999 – 2004 рр.), період активної експансії іноземного капіталу під час економічного зростання (2005 – 2008 рр.), період фінансової кризи та посткризового відновлення (2008 – 2013 рр.), період очищення банківської системи (2014 р. – по теперішній час) [2].

З початку 2014 р. банківська система України пережила одну з найсильніших криз за свою історію. Кількість банків в Україні різко зменшилась, хоча темпи падіння останнім часом сповільнились. З 180 банків, що працювали на початку 2014 р., 94 банки НБУ визнав неплатоспроможними або ліквідував. Отже, понад 50% банків припинили свою роботу в 2014 – 2017 рр. Станом на кінець квітня 2018 р. залишається 82 активних банків. З них 39 банків (47,6 %) мають іноземний капітал.

Якщо на початок 1998 р. частка іноземного капіталу в статутному фонді банківської системи України становила 4 %, то в 2008 р. – 36,7 %, в 2015 р. – 32,5 %, на 1.10.2016 р. – 56 % (працюючі банки). Станом на 31.12.2017 р. з 82 діючих банків 16 були банками зі 100 % іноземним капіталом. Загальні активи іноземних банків зросли з 460 млрд. грн. у 2014 р. до 547 млрд. грн. на кінець 2017 р. [3]. На думку аналітиків Незалежної асоціації банків України, наразі основна частина ризиків банківської системи сконцентрована в групі держбанків і банків з іноземним капіталом.

Досі остаточно не вирішеним та дискусійним питанням залишається оптимальний рівень присутності іноземних інвестицій у банківській системі держави. На думку Голови Асоціації Українських Банків О. А. Сугоняка, найбільш економічно вигідним для України рівнем присутності іноземного капіталу в банківській системі є 30 %. Серед індикаторів економічної безпеки, визначених «Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» та затверджених Міністерством економічного розвитку та торгівлі України, присутній індикатор «Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків», оптимальне значення якого має становити 20 – 25 %. Натомість значення в інтервалі 26 – 30 % вважається задовільним, 31 – 35 % – незадовільним, 36 – 40 % – небезпечним, 41 – 60% – критичним, що призводить до втрати контролю над банківською системою з боку держави [4, с. 3 – 4].

За розрахунками Д. М. Гладких, найбільшими за розміром сплаченого статутного капіталу інвесторами у банківську систему України є банки Росії (33 % статутного капіталу банківської системи України), Італії (7 %), Кіпру (3 %), Австрії (2 %), Угорщини (2 %), Франції (2 %) та Греції (2 %). Натомість розмір інвестицій з боку резидентів Польщі, Нідерландів, ФРН, Швеції, Туреччини, США, Бельгії, Люксембургу є незначним та не перевищує по кожній країні 1 % статутного капіталу банківської системи України. Одним із провідних інвесторів у банківську систему України також є Європейський Банк Реконструкції та Розвитку, що володіє 30 % статутного капіталу АТ «Райффайзен банк

Аваль» та 40 % статутного капіталу АТ «Укрсиббанк», що загалом забезпечує його частку у статутному капіталі банківської системи України на рівні 1,5 % [4, с. 8].

На думку В. М. Гладких, основними проблемами банківської системи України, пов'язаними з високим рівнем присутності в ній банків іноземних банківських груп є наступні:

- зростання частки банків іноземних банківських груп на тлі зменшення частки присутності банків з капіталом українського походження в українській банківській системі;
- хронічна збитковість окремих банків іноземних банківських груп протягом останніх років, що негативно впливає на збитковість банківської системи України в цілому [4].

Ці проблеми мають вирішуватись за рахунок зростання абсолютної суми та частки статутного капіталу банків з капіталом українського походження. Проблема хронічної збитковості окремих банків іноземних банківських груп протягом останніх років, що забезпечує збитковість банківської системи України в цілому, має вирішуватись за рахунок повернення довіри до банківської системи з боку вкладників та зростання банківських пасивів, що є базою для активізації кредитування.

Список літератури

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/page>.
2. Ломачинська І. А. Роль іноземного капіталу у розвитку банківської системи України / І. А. Ломачинська, Я. Кесарь, О. Кащенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/science/ipreed/2016/51.pdf>.
3. Національний банк України: огляд банківського сектору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64628171>.
4. Гладких Д. М. Шляхи вирішення проблем, пов'язаних з високим рівнем присутності іноземного капіталу в банківській системі України / Д. М. Гладких [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/inozemn_kapital-cbb0a.pdf.

УДК 336.76:330.322(043.2)

Пийвода А. О.

студентка,

Вінницький національний аграрний університет,

Мариніна Ю. С.

студентка,

Вінницький національний аграрний університет

ФІНАНСОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ТА ЇХ РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У сучасних умовах фінансові посередники посідають одне з центральних місць на фінансовому ринку. Питання сутності, значення та ролі фінансових посередників вже давно перебувають у центрі уваги економістів-теоретиків. Теоретичні погляди на дане економічне явище пройшло тривалу еволюцію. Сучасні теорії фінансового посередництва відображено в табл. 1.

Узагальнюючи наявні визначення, зазначимо, що фінансові посередники – сукупність фінансових установ, чії функції полягають в акумулюванні коштів громадян та юридичних осіб і подальшому їх наданні на комерційних засадах у розпорядження позичальників [3, с. 350].

Огляд сучасних теорій фінансового посередництва

Сучасні теорії фінансового посередництва		
Концепція забезпечення ліквідності	Концепція управління ризиками	Теорія трійчастої трансформації
банки як фінансові посередники вважаються основними джерелами ліквідності активних і пасивних операцій	наголошує на вивченні радикальних змін у діяльності банків, які сприяли розвитку фінансових ринків та інновацій у фінансовій сфері	трансформація капіталів, ризиків, строків

Джерело: [1, с. 98]

Таким чином, фінансове посередництво полягає в залученні фінансових ресурсів з метою їх подальшого розміщення у фінансові активи. В економічній літературі визначення терміна «фінансові посередники», як правило, збігається з визначенням терміна «фінансові інститути» – фінансові установи, що опосередковують рух коштів від індивідуальних інвесторів (як правило, власників заощаджень) до їх кінцевих користувачів, тобто залучаючи та розмішуючи кошти від власного імені [4].

До складу фінансових посередників входять такі типи кредитно-фінансових установ: депозиторські установи (комерційні банки та ощадні установи, взаємоощадні банки, позико-ощадні асоціації та кредитні спілки); ощадні установи контрактного типу (страхові компанії – компанії з страхування життя, компанії, що забезпечують інші види страхування. пенсійні фонди); інвестиційні посередники (інвестиційні та іпотечні банки, фінансові компанії). Основна їхня функція – допомога в передачі коштів від потенційних заощаджувачів до потенційних інвесторів і навпаки. Фінансові посередники створюють свої фонди, беручи кошти в борг у заощаджувачів, за що останнім виплачується процентний дохід. Акумуляуючи так кошти, вони надають їх під вищі проценти інвесторам. Різниця між отриманим і виплаченим процентним доходом спрямовується на покриття витрат фінансового посередника та на його прибуток.

Роль фінансових посередників досить важлива і вигідна як для заощаджувачів, так і для позичальників, оскільки відповідає потребам щодо взаємного пошуку, зменшує ризик неповернення позики, що впливає на зростання процентного доходу заощаджувача. Дрібні заощаджувачі отримують можливість брати участь у бізнесі тощо. Діяльності фінансових посередників притаманний так званий ефект масштабу – маючи велику кількість клієнтів, фінансовий посередник може залучити найкваліфікованіших спеціалістів для розробки типових форм фінансових угод.

В наш час, внаслідок стрімкого розвитку ринку фінансових інструментів та різноманіття способів вкладення вільних коштів в сучасних умовах стає складно зробити вибір серед інвестиційних можливостей. Наразі в сучасній Україні приватним інвесторам доступні три основні напрямки розміщення вільних грошових коштів: банківські депозити; самостійні операції на ринку цінних паперів; розміщення коштів в інвестиційні фонди.

Інвестиційні фонди – це найпростіший інструмент для інвестування. Разом з тим, один з найбільш дохідних. Головна мета – об'єднати капітал багатьох учасників та ефективно його інвестувати. Активи інвестиційного фонду належать його інвесторам на правах спільної власності. Участь кожного інвестора в інвестиційному фонді підтверджується володінням цінними паперами цього фонду: інвестиційними сертифікатами чи акціями.

Розміщуючи вільні кошти в інвестиційному фонді, приватний інвестор поєднує можливість отримати вищі, ніж по депозитам, доходи, та контрольований рівень ризику по інвестиціям.

Різновидом інвестиційних фондів є інститути спільного інвестування (ІСІ) Діяльність ІСІ регламентується Законом України «Про інститути спільного інвестування». Цей Закон спрямований на забезпечення залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів і визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів.

Проведене дослідження дозволило виділити три групи функцій фінансових посередників. По-перше, функції, що характеризують роль і значення фінансового посередництва в економіці, полягають у зростанні обсягів інвестицій, поліпшенні їх структури та зниженні вартості. По-друге, функції як специфічні завдання, що виконуються фінансовими посередниками в рамках конкретного виду економічної діяльності. По-третє, функції інформаційного посередництва.

Сучасний стан та динаміка розвитку інститутів спільного інвестування (ІСІ) в Україні представлено в табл. 2. Найбільшу частку в загальній кількості інститутів спільного інвестування України в сучасних умовах становлять венчурні фонди. Їх кількість сягає 1062 одиниць із загальної кількості інвестиційних компаній і фондів 1250 одиниць.

Таблиця 2

Статистика інвестиційних фондів і компаній України

Інституційні інвестори	Кількість в управлінні		Активи в управлінні, млн.грн.	
	на 31.08.17	на 31.05.18	на 31.08.17	на 31.05.18
Відкриті ІСІ	19	18	68	86
Інтервальні ІСІ	23	21	75	82
Закриті ІСІ (крім венчурних)	92	86	8493	8402
Венчурні ІСІ	1032	1062	239347	275863
ІСІ разом	1166	1188	247983	284432
НПФ (недержавні пенсійні фонди)	58	58	1186	1294
СК (активи страхових компаній)	6	4	84	108
Разом	1230	1250	249253	285834

Джерело: [2]

Протягом року (станом на 13.07.18) кількість ІСІ зростає з 1166 до 1225 одиниць, а загальний розмір активів зріс з 249253 млн. грн. до 285840 млн. грн. [2]. Наведена статистика свідчить про зростаючу роль інвестиційних фондів на вітчизняному фінансовому ринку. Для прискорення процесу трансформації заощаджень населення в інвестиції необхідно удосконалювати нормативно-правову базу функціонування ринку цінних паперів, посилити вимоги до прозорості діяльності й розкриття інформації учасниками фондового ринку. Необхідно також вирішити питання щодо пільгового оподаткування інвесторів, які вкладають кошти в ІСІ на тривалий період, спростити процедури оформлення придбання цінних паперів в інститутах спільного інвестування.

Список літератури

1. Рубанов П. М. Еволюція теоретичних поглядів на сутність фінансового посередництва / П. М. Рубанов // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2011. – № 4. – С. 97 – 101.
2. Української асоціації інвестиційного бізнесу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uaib.com.ua/abcpeople/abetka_isi.html.
3. Бобровников А. 10 % за бездельє / А. Бобровников // Бизнес. -2004. - № 41 (612). – С. 54 – 55.
4. Фінансові посередники грошового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15690314/finansni/finansovi_poseredniki_groshovogo_rinku.

UDC 336.71

Sobolieva-Tereshchenko O. A.

PhD in Economics, Associate Professor,
Chair of Finance and Economics
Borys Grinchenko Kyiv University,

Zharnikova V. V.

Postgraduate Student, Assistant Lecturer of the
Department of Accounting and Taxation,
Kyiv National University of Trade and Economics

BANK CARDS MARKET IN POLAND AND UKRAINE A MACROECONOMIC PERSPECTIVE

Bank cards are financial instruments of a modern economy and comfortable payments and day-and-night access to money is a hallmark of the development of the financial market in a country. We provide a macroeconomic perspective the bank cards market of the financial sector in Poland and Ukraine. Our conclusion is that the conditions of these markets are similar and Ukrainian bank cards market while improving has not yet reach its potential in comparison with Poland.

The investigation of the role of financial instruments as factor for development banking sector was initiated by foreign and domestic researchers. So, Michał Polasik and Dariusz Piotrowski (2016) declared in their works about payment innovations in Poland that a «next most important challenges for the banking sector will be the ability to introduce innovations into the market and the implementation of new technologies, including mobile technologies» [1, p. 112]. In the work by Andriy Ramskyi et al. (2017) analyzed of relationships between banking system transformation and effective development of the Ukrainian economy and determined Ukraine's integration into the European Union as way strengthen the business environment [2, p. 168]. By considering stress-testing as an effective tools for diagnosing financial stability of the Ukrainian banking system, Olena Sobolieva-Teeshchenko et al. (2018) found that banks with foreign capital on Ukraine, which used foreign methodology of banks management and experience in their activities are more stability [3, p. 141]. The analysis of the payment cards market research of Ukraine and neighboring countries are described in work of Olena Sobolieva-Tereshchenko and Nadiia Ivantsiv (2018) who expressed the idea that best for studying and determining the potential of innovation development of business in Ukraine within the framework of European integration is the experience of Poland [4, p. 158].

Ukrainian and Poland bank cards markets are similar. As is known, two types card organizations operating on the Polish market: organizations operating four-party card schemes (VISA and MasterCard) and organizations operating three-party card schemes (Diners Club and American Express). Ukrainian card organizations operating on the market included organizations operating four-party card schemes, including VISA MasterCard and, additionally American Express (only acquiring), which operating three-party card schemes.

A comparative analysis of the dynamics of payment cards of the Ukrainian and Polish markets over the past 10 years show that in 2013, both countries had almost the same number of cards, which is 33106 thousand in Ukraine and 33291 thousand in Poland [3 – 4]. However, during the ten years, Ukraine has a tendency to reduce the number of cards, and Poland – to growth. The number of bank cards is continuously growing. That applies to companies as Visa and MasterCard.

Comparative analysis of the bank cards market in Poland and Ukraine By cardholder type is presented in Table 1.

Table 1

Dynamics of indicators of bank cards market in Poland and Ukraine 2015 – 2018

Country	Cards		2015	2016	2017	2018
Poland	Total	pcs.	34358 ¹⁾	35209	36874	39096
	Card per people	pcs. per capita	0,89	0,92	0,96	0,99
	Corporate	pcs.	2783	2992	3550	4037
	Private	pcs.	31575	32217	33324	35059
Ukraine	Total	pcs.	33042	30838	32389	34858
	Card per people	pcs. per capita	0,77	0,72	0,76	0,82
	Corporate	pcs.	356	390	467	523
	Private	pcs.	32686	30448	31922	34335

¹⁾ 2015 Q2

Source: Created by the authors using data from [4 – 5]

Ukraine and Poland are neighboring countries and have approximately the same conditions for the development of the payment card market. Thus, the total population and number of payment cards in both countries is also approximately the same as 42264 thousand people in Ukraine and 38640 in Poland and 34858 thousand cards in Ukraine and 39096 in Poland.

However, the number of cards per capita in Poland is higher than in Ukraine by almost 20 % and is respectively 0,99 cards per person in Poland and 0,82 per 1 person in Ukraine. In addition, according to the table, the number of Business customer cards in Poland is almost 7 times the number of Corporate Cards in Ukraine and is respectively 10,33 % and 1,5 % in the total number of cards. Therefore, Ukraine has great potential for issuing corporate cards as financial tools for the development.

One of the factors behind the reduction of cash flow in business and the expansion of cashless payments in Ukraine is to reduce the ATM fleet and increase the POS-terminals Park, taking into account the experience of Poland. A comparative analysis of the park of POS-terminals of Poland and Ukraine in the dynamics over the past three years is presented in Table 2.

Table 2

Dynamics of indicators of cards infrastructure in Poland and Ukraine 2015 – 2018

Date	Poland			Ukraine		
	Merchants, pcs.	POS-terminals, pcs.	POS per merchant	Merchants, pcs.	POS-terminals, pcs.	POS per merchant
2016	196758	463366	2,36	131264	194478	1,48
2017	225196	536236	2,38	145938	219241	1,50
2018	257215	604921	2,35	173756	251681	1,45

Source: Created by the authors using data from [4 – 5]

According to the table data, the total number of POS-terminals and Merchants in each of the countries increased over the past three years. At the same time, the total number of POS-terminals and Merchants in Poland is much higher than in Ukraine. The calculation of Merchants' provision of POS-terminals has shown that on average one outlet in Poland is set to almost 2,4, while in Ukraine this indicator is 1,5, which is 60 % less.

Thus, a comparative analysis of the Ukrainian bank cards market and neighboring country to determine the potential of Ukraine has shown that the author's assessment of the bank card market in 2017, the best for studying and determining the potential of business development in Ukraine within the framework of Euro integration is the experience of Poland.

Comparing the indicators of the payment cards market in Poland and Ukraine, macroeconomic perspective have been for increasing the issue of corporate cards for business, reducing the number of ATMs and increasing the number of POS-terminals. It seems justified that Ukrainian banking system should benefit from the Polish experiences.

References

1. Polasik M., Piotrowski D. (2016) Payment innovations in Poland: a new approach of the banking sector to introducing payment solutions. *Journal of Ekonomia i Prawo*. Vol. 15, Issue 1/2016, pp. 103 – 131.
2. Andriy Ramskyi, Valeria Loiko, Olena Sobolieva-Tereshchenko, Daria Loiko & Valeriia Zharnikova (2017). Integration of Ukraine into the European banking system: cleaning, rebooting and Basel III. *Journal of Banks and Bank Systems*, 12 (4), 163 – 174.
3. Olena Sobolieva-Tereshchenko, Andriy Ramskyi, Valeria Loiko (2018). Transformational processes the development of economic systems in conditions of globalization: scientific bases, mechanisms, prospects: collective monograph. *ISMA University*, 1, 135 – 144.
4. Olena Sobolieva-Tereshchenko, Nadiia Ivantsiv (2018). Comparative analysis of the payment cards market in Ukraine and neighboring countries to identify the potential for the innovative development of business. *Management of innovative development the economic entities: collective monograph*. Higher School of Social and Economic, 2, 152 – 161.
5. Payment system in Poland – Payment cards (2017). *Narodowy Bank Polski*. Retrieved from: http://www.nbp.pl/homen.aspx?f=/en/system_platniczy/system_cards.html
6. Key indicators of Ukraine's payment card market performance (2017). *The National Bank of Ukraine*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/control/en/publish/category?cat_id=9792432.

УДК 336.76

Стеценко Б. С.

докторант кафедри фінансів,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

ІНДИВІДУАЛЬНА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ В СИСТЕМІ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Сучасний стан вітчизняного фінансового сектору об'єктивно не може задовольняти ні державу, ні споживачів фінансових послуг, ні самих фінансових посередників. За більше ніж два з половиною десятиліття реформ (хоча в окремих випадках скоріше можна говорити радше про «квазіреформування») можна відмітити значний прогрес у створенні інституційної архітектури фінансового посередництва, який визначився кількісним переходом від одиничних банків до широкої мережі різноманітних фінансових інституцій. Разом з тим, треба визнати низький потенціал більшості учасників фінансового ринку, відсутність стійкої взаємодії між фінансовим та промисловим сектором, низьку довіру більшості економічних агентів до діяльності вітчизняних фінансових посередників.

Першопричиною зазначених диспропорцій є ряд базових проблем, які державі та учасникам ринку не вдається вирішити на протязі тривалого періоду. Зокрема в цій площині насамперед треба звернути увагу на існуючий формат взаємовідносин між фінансовими інституціями та домогосподарствами. Аналізуючи їх, треба чітко розуміти, що мова йде про такі основні сфери:

– залучення фінансовими посередниками за рахунок випуску різноманітних інструментів та послуг заощаджень, сформованих домогосподарствами;

– споживання домогосподарствами фінансових послуг, за допомогою яких вони залучають позиковий капітал;

– трансакційні та консультаційні послуги фінансових посередників для домогосподарств в першу чергу в процесі вибору об'єкту інвестування тощо.

В будь-якому випадку на розвинених фінансових ринках домогосподарства відіграють ексклюзивну роль нетто-заощаджувачів. Тобто в масштабах сектору тільки для домогосподарств обсяги фінансового капіталу, який вони постачають на ринок, перевищують обсяги залучених з ринку ресурсів. В Україні в цій царині сформовані суттєві деформації, які призводять до того, що позиція домогосподарств на фінансовому ринку характеризується наступним чином:

1. Значна частина населення України знаходиться за межею бідності, тому доходи багатьох домогосподарств не дають змоги їм заощаджувати. Більше того, в окремі періоди спостерігається навіть від'ємний баланс заощаджень в цілому по сектору [1], коли домогосподарства фактично використовують накопичені раніше ресурси через низькі поточні доходи.

2. Формування доходів фізичних осіб [2] у «тіньовому» секторі, що призводить в кінцевому випадку до «валютизації» заощаджень та їх вилучення з економічного обороту. Вітчизняні домогосподарства часто віддають перевагу звичайній купівлі валюти її зберіганню перед іншими напрямками інвестицій.

3. Обмеженість інвестиційної стратегії домогосподарств (переважно банківськими депозитами) слабкість конкурентних пропозицій з боку небанківських фінансових інституцій, які традиційно мають бути орієнтовані на індивідуальні заощадження.

4. Низька фінансова грамотність індивідуальних учасників фінансового ринку, яка призводить до ірраціональних економічних рішень (і з погляду інвестицій, і в контексті запозичень), підриває їх довіру до діяльності фінансових інституцій, створює умови для поширення різноманітних маніпуляцій з боку офферентів фінансових послуг.

5. Орієнтація на традиційні канали пропозиції фінансових послуг, низький рівень впровадження сучасних каналів взаємодії «фінансові посередники – споживачі фінансових послуг».

На наш погляд, серед зазначених проблем ключовою є саме низька фінансова грамотність індивідуальних учасників фінансового ринку. В Україні і серед науковців [3 – 4], і на державному рівні присутнє розуміння важливості підвищення рівня фінансової освіти для подальшого розвитку фінансового сектору [5]. Очевидно, що вирішення проблем у цій царині вимагає стратегічного підходу, а результати скоріше за все будуть явними лише з певним часовим лагом. Якщо впровадження вивчення основ фінансової грамотності в школах виглядає цілком логічним і результативним кроком, то стратегія вирішення існуючих проблем серед дорослого населення виглядає досить складною.

В першу чергу, звернемо увагу на той факт, що зростання фінансової грамотності буде позитивно впливати на розвиток вітчизняного сектору у випадку, якщо держава буде в змозі забезпечити високий рівень захисту прав інвесторів на фінансовому ринку. Численні порушення інвесторів та споживачів фінансових послуг здатні «розмити» увесь ефект від зростання рівня фінансових знань.

Виникає питання і щодо ефективності різноманітних заходів, що реалізуються на цей час органами державного регулювання фінансового ринку (насамперед, тут мова йде про

Національний банк України, Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку та національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг). Слід визнати, що існуючий на сьогодні формат навряд чи за сферою свого охоплення здатний принести високі результати. Як правило в цьому контексті мова йде про використання мережі Internet, тоді як найбільш проблемною є аудиторія, яка не користується такими мережевими ресурсами.

Загалом, підвищення індивідуальної фінансової грамотності стає однією з основоположних проблем для подальшого розвитку фінансового сектору, її вирішення має базуватися на комплексному підході, який враховує і українські реалії, і зарубіжний досвід.

Список літератури

1. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Тенденції тіньової економіки України [Електронний документ] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Офіційний сайт. – Режим доступу: www.me.gov.ua.
3. Мунді Ш. Рекомендації щодо розробки національних стратегій з фінансової грамотності / Ш. Мунді. – [Електронний режим доступу]: http://www.finrep.kiev.ua/download/ukraine_recommendations_finlit_strategy_14mar2013_smundy_ua.pdf.
4. Фінансова грамотність : навч. посібник / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – К., 2013. – 311 с.
5. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року // Постанова Правління Національного банку України від 18 червня 2015 року № 391 (у редакції рішення Правління Національного банку України від 16 січня 2017 року № 28).

УДК 336.02:338.435:631.16

Шапоренко О. О.

аспірантка,

ДННУ «Академія фінансового управління»

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВІДМІНИ СПЕЦРЕЖИМУ ПДВ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УКРАЇНІ

Спеціальний режим податку на додану вартість (ПДВ) для аграрного сектору діяв в Україні майже двадцять років до 01 січня 2017 року, відміна його була ініційована Міністерством фінансів України на вимогу МВФ. Згідно із спеціальним режимом оподаткування сума ПДВ, нарахована сільськогосподарським підприємством на вартість поставлених ним сільськогосподарських товарів, не підлягала сплаті до бюджету та повністю залишалася в його розпорядженні для відшкодування суми податку, сплаченої (нарахованої) постачальнику на вартість виробничих факторів, за рахунок яких сформовано податковий кредит, а за наявності залишку такої суми податку – для інших виробничих цілей. Зазначені суми ПДВ акумулювалися сільськогосподарськими підприємствами на спеціальних рахунках, відкритих в установах банків, у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України.

З 01 січня 2016 року було дещо змінено статтю 209 Податкового кодексу України [1] та диференційовано систему дії спецрежиму оподаткування за видами сільськогосподарських операцій. Акумуляція ПДВ на спецрахунках сільгоспвиробників здійснювалась: за операціями із зерновими і технічними культурами – у розмірі 15 %; за операціями з

продукцією тваринництва – у розмірі 80 %; для інших операцій із сільськогосподарськими товарами – у розмірі 50 %. З 01 січня 2017 року спецрежим ПДВ відмінено, натомість надається державна підтримка сільськогосподарським товаровиробникам з державного бюджету за різними напрямками та бюджетними програмами Мінагрополітики відповідно до порядків використання бюджетних коштів, затверджених Кабінетом Міністрів України. Проте державна підтримка має свої недоліки і прогалини. Зокрема, при розподілі бюджетної дотації сільськогосподарським товаровиробникам у 2017 році половину від загального бюджету держпідтримки за даним напрямом, а це біля 2 млрд грн, із 10 тисяч потенційних отримувачів дотації освоїли десять найбільших отримувачів цього виду державної підтримки, які є виробниками курятини та свинини [2]. Така державна підтримка отримала назву «квазіаккумуляція ПДВ», оскільки розподіл бюджетної дотації здійснювався пропорційно частці сплаченої до бюджету суми ПДВ відповідно до Порядку розподілу бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції у 2017 році [3]. Проте з 01 січня 2018 року розподіл бюджетної дотації здійснюється у сумі не більше 150 млн грн на одного сільськогосподарського товаровиробника на рік з урахуванням пов'язаних з таким товаровиробником осіб [4]. При цьому державна підтримка у 2018 році надається за різними напрямками сільськогосподарським товаровиробникам, зокрема: часткова компенсація відсоткової ставки за банківськими кредитами, залученими для покриття витрат, пов'язаних із провадженням діяльності у галузях: вівчарство, козівництво, бджільництво, звірівництво, кролівництво, шовківництво та аквакультура; часткова компенсація вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції в частині витрат, профінансованих за рахунок банківських кредитів; спеціальна бюджетна дотація за утримання корів молочного, молочно-м'ясного та м'ясного напрямку продуктивності; спеціальна бюджетна дотація за вирощування молодняка великої рогатої худоби, який народився в господарствах фізичних осіб; часткове відшкодування вартості закуплених для подальшого відтворення племінних тварин; часткове відшкодування вартості будівництва та реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції [5].

Складнощі виникли і з адмініструванням ПДВ. Нова система фактично зупинила роботу багатьох сільськогосподарських підприємств, вбачаючи в невідповідності товарів на «вході» (закупівля матеріалів виробництва, таких як добрива, насіння, засоби захисту рослин) та «виході» (продаж готової сільськогосподарської продукції) спробу провести фіктивні операції. Проблема блокування реєстрації податкових накладних найгостріше постала для агросектору в останній декаді серпня 2017 року, коли сільгоспвиробники почали масово збувати зібраний врожай [6]. Переваги та недоліки відміни спецрежиму ПДВ описано в табл. 1.

Питання відміни спецрежиму ПДВ викликає неоднозначні дискусії в суспільстві. Аграрна спільнота вважає, що це негативний крок для розвитку малого і середнього агробізнесу, а тому аграрії прагнуть повернути спецрежим ПДВ. Однак зміна податкової політики в АПК – це одна з ключових вимог МВФ в рамках програми розширеної підтримки української економіки і повернення до спецрежиму оподаткування ставить під загрозу подальшу співпрацю з МВФ.

Переваги та недоліки відміни спецрежиму ПДВ

Переваги	Недоліки
1. Продовження співпраці з МВФ. 2. Відновлення ринкової мотивації с/г підприємств. 3. Відновлення справедливості для представників малого аграрного бізнесу, які були позбавлені такої непрямой державної підтримки. 4. Можливість для держави заходами прямої державної підтримки впливати на формування раціональної структури аграрного сектору економіки. 5. Збільшення надходжень до бюджету.	1. Перехід у тінь деяких с/г підприємств. 2. Зменшення обсягів виробництва с/г продукції і валової доданої вартості, негативний вплив на інвестиційну діяльність. 3. Підвищення цін на с/г продукцію. 4. На заміну спецрежиму запроваджено бюджетну дотацію, спрямовану на компенсацію галузям, орієнтованим переважно на внутрішній ринок, порядок розподілу якої недосконалий і в результаті кошти отримують певна кількість агрохолдингів. 5. Складність адміністрування ПДВ. 6. Збільшення корупційоногенних ризиків при розподілі прямої державної підтримки.

Джерело: складено автором

Проте сільське господарство потребує зваженої політики протекціонізму, що може включати окремі варіанти:

– оподаткування 50 на 50, коли аграрії отримуватимуть відшкодування половини суми ПДВ, або залишити можливість 100-відсоткової акумуляції ПДВ тільки для малих фермерських господарств;

– вибіркоче застосування спецрежиму ПДВ: повне скасування для рослинництва; збереження для тваринництва (скасування для птахівництва);

– вибіркоче застосування спецрежиму ПДВ за виключної умови спрямування акумульованих сум на фінансування інвестицій в галузі;

– застосування пониженої ставки ПДВ для окремих нерентабельних галузей, що потребують державної підтримки;

– повна відміна спецрежиму ПДВ при ефективній державній підтримці з бюджету.

Таким чином, державну підтримку в аграрному секторі необхідно здійснювати не односторонньо, а з урахуванням особливостей галузей, поєднання рідних видів і напрямів стимулювання.

Список літератури

1. Податковий кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

2. Звіти про виконання паспортів бюджетних програм станом на 01 січня 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/ministry?nid=25528>.

3. Про затвердження Порядку розподілу бюджетної дотації для розвитку сільськогосподарських товаровиробників та стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції у 2017 році: постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 83 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/83-2017-п>.

4. Про державну підтримку сільського господарства України: закон України від 24.06.2004 № 1877-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>.

5. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва: постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 107 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/107-2018-п>.

6. Аграрний 2017-й: політика держави щодо аграрної галузі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/agrarnij-2017-j-olitika-derzavi-sodo-agrarnoi-galuzi>.

УДК 311.14:331.45

Лазебник Ю. О.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна

СИСТЕМА СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ «БЕЗПЕКИ ТА ЕТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ»

Однією з фундаментальних складових статистичного оцінювання якості зайнятості є група показників, які характеризують «Безпеку і етику зайнятості», оскільки фізичне благополуччя і дотримання міжнародно-визнаних прав людини і конвенцій з питань праці мають суттєво важливе значення для забезпечення високої якості зайнятості [1; 2; 3]. Дана група охоплює одночасно фізичну безпеку і умови праці на робочому місці, фізичне здоров'я і психічне благополуччя, а також права особистості та відношення у сфері зайнятості.

Показники цієї групи забезпечують отримання загальної інформації про виробничий травматизм, про такі форми праці, як дитяча і примусова праця, а також «справедливість» у сфері зайнятості.

Аспект фізичної безпеки і здоров'я охоплює така підгрупа, як «Виробнича безпека». Ризик завдання шкоди здоров'ю або смерті може існувати при всіх типах зайнятості, і, таким чином, показники виробничої безпеки характеризують один із важливих елементів якості зайнятості.

Система статистичних показників, які характеризують «Безпеку та етику зайнятості», наведені табл. 1.

Таблиця 1

Статистичні показники якості зайнятості за групою «Безпека та етика зайнятості»

Підгрупа	Статистичні показники	Аспекти оцінювання
1	2	3
Виробнича безпека	Кількість випадків виробничого травматизму зі смертельним наслідком в розрахунку на 100 тис. зайнятих осіб	Виробничий травматизм зі смертельними наслідками
	Кількість випадків виробничого травматизму без смертельного наслідку в розрахунку на 100 тис. зайнятих осіб	Виробничий травматизм без смертельних наслідків
	Частка зайнятих осіб, які схильні до впливу чинників ризику для фізичного здоров'я на робочому місці	Фактори ризику для фізичного здоров'я
	Частка зайнятих осіб, які схильні до впливу чинників ризику для психічного здоров'я на робочому місці	Фактори ризику для психічного здоров'я

Продовж. табл. 1

1	2	3
Дитяча та примусова праця	Відсоток дітей, що працюють, у віці від 5 до 17 років	Поширеність дитячої праці
	Відсоток дітей, що займаються небезпечною працею, у віці від 5 до 17 років	Поширеність небезпечної дитячої праці
	Відсоток осіб, що займаються примусовою працею	Поширеність примусової праці
	Відсоток мігрантів, які повернулись, що займалися примусовою працею	Поширеність примусової праці серед мігрантів, які повернулись
	Відсоток дітей у віці від 5 до 17 років, які займаються найгіршими формами дитячої праці, за винятком небезпечної праці	Інші найгірші форми дитячої праці (експериментальний)
«Справедлива» зайнятість	Розрив в оплаті праці різних підгруп населення (наприклад, розрив в оплаті праці чоловіків і жінок)	Розрив в оплаті праці
	Відсоток зайнятих осіб, які належать до різних підгруп населення (наприклад, жінок), які працюють на керівних посадах	Доступ до керівних посад
	Відсоток зайнятих осіб, які зазнали дискримінації у сфері праці	Дискримінація в сфері праці

Джерело: узагальнено за [1; 2; 3]

Наведена система статистичних показників містить два типи показників: «об’єктивні» і «суб’єктивні». Слід зазначити, що неможливо провести чітку грань між «суб’єктивними» і «об’єктивними» показниками, оскільки збір фактичної інформації часто містить певну складову особистого сприйняття респондентів.

Система статистичних показників «Безпеки та етики зайнятості» може використовуватися в різних контекстах виходячи з цілей дослідження, а також для моніторингу прогресу в досягненні поставлених цілей підвищення якості зайнятості в Україні.

Список літератури

1. Potential indicators for measurement of quality of employment. Note by the secretariat. Conference of European Statisticians, fifty-eighth plenary session, 8–10 June 2010 [Electronic resource] / UNECE. – Accessed mode : www.unece.org/stats/documents/ece/ces/2010/9.e.pdf.

2. A Validation Study of the Quality of Employment Indicators. Prepared for the Task Force on the Measurement of Quality of Employment. Rome: ISTAT. [Electronic resource] / UNECE. – Accessed mode : http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/qualityofemployment/Validation%20Study_QoE.pdf.

3. Health and well-being at work. A report based on the fifth European Working Conditions Survey [Electronic resource] / Eurofound. – Dublin, 2013. – Accessed mode : <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2013/working-conditions/health-and-well-being-at-work>.

УДК 338.47

Любохинець Л. С.

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії,
Хмельницький національний університет,

Ілліодорова Д. О.

магістр,
Хмельницький національний університет,

Желіховський М. С.

магістр,
Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ НА РИНКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Розвиток сучасної економіки абсолютно неможливий без використання інформаційних технологій, а ринок телекомунікацій характеризується високою їх насиченістю, що, в свою чергу, дозволяє швидко і якісно вирішувати проблеми в різних сферах економічної діяльності, надавати доступ до інформації, додаткові послуги через розвиток можливостей Інтернету. За результатами досліджень Global Tech Market Outlook, 2016 рік був роком перебоїв, як в політичному світі (вибори Brexit, Trump), так і в технологічному (розвиток хмарних технологій, штучного інтелекту), а от 2017 рік виявився більш позитивним для світових економік та технологічних ринків [1]. Forrester також прогнозує, що в 2018 та 2019 роках глобальна технологічна база для комерційних та державних закупівель технологічних товарів, програмного забезпечення та послуг буде зростати приблизно на 5%. Постійне економічне зростання в США, Китаї, Індії є основною швидшого розвитку ринку технологій в 2018 році. Зростання реального ВВП в Австралії та Кореї буде складати приблизно 3 %, у континентальній Європі, Канаді та Латинській Америці – 2 %, а в Японії – 1 %, що збільшить довіру до бізнесу та призведе до зростання технологічних витрат. Особливого розвитку набувають хмарні технології та їх програмне забезпечення. Так, за рахунок розвитку хмарної інфраструктури послуги Cloud Platform збільшуються на 20 %, а консалтингові послуги – на 5 %. Бізнес технології, які допомагають компаніям розвиватись, на високому рівні обслуговувати та зберігати клієнтів, будуть і надалі залишатися позитивною силою глобального зростання ринку технологій [2]. Data-driven маркетинг продовжує бути трендом розвитку маркетингових технологій на ринку телекомунікацій. Рішення з бізнес-питань вже приймаються виходячи не стільки з аналітичних звітів, а з даних, що отримані у режимі реального часу.

Компанії, які раніше працювали тільки в традиційному секторі мобільного зв'язку вже є повновладними гравцями на ринку інтернет-послуг, IP-телефону, телебачення, але практично всі компанії орієнтуються на однакові сегменти в одних і тих самих місцях проживання користувачів. Що посилює конкурентну боротьбу як між операторами в одному сегменті ринку, телеком-компаніями, так і між телекомунікаціями та іншими секторами економіки. За різними підрахунками, в Україні працює близько

4500 провайдерів. Це призводить до дуже високої концентрації пропозицій. Така конкуренція породжує демпінгові пропозиції, особливо з боку «сірих» операторів. В умовах конкуренції і зростаючих вимог користувачів до якості послуг, значно ускладнився процес залучення і збереження клієнтів-користувачів. Не останню роль в цьому процесі відіграє маркетинг та його особливості на телекомунікаційному ринку.

Особливості маркетингу в е речовий ація визначаються насамперед інфраструктурним характером галузі, зростанням ролі засобів зв'язку та інформатизації в сучасному житті, високою соціальною значимістю телекомунікаційних послуг. Серед головних особливостей маркетингу в е речовий ація можна виділити необхідність пов'язування і оптимізації різноспрямованих інтересів галузі зв'язку, яка націлена на отримання максимального прибутку, збільшення споживачів, зацікавлених в найбільш повному задоволенні потреб в телекомунікаційних послугах і збереженні доступності основних (базових) послуг та суспільства в цілому, зацікавленого в ефективному функціонуванні економіки і державного управління.

Специфіка маркетингу визначається також тим, що телекомунікації є різновидом послуг. Якщо товари виробляються, продаються і споживаються, то телекомунікаційні послуги продаються, а потім виробляються і споживаються. Найчастіше абонент е речовий ація чн мереж не може заздалегідь судити про повний перелік послуг і їх якість, і це накладає на проведення маркетингової політики в сфері телекомунікацій певні складності і вимагає використання спеціальних підходів і методів.

Проблемою маркетингу в сфері телекомунікацій також є те, що ніхто не знає точно, які нові телекомунікаційні послуги завоюють ринок, а які не будуть затребувані, а це викликає побоювання, що вкладені в такі телекомунікаційні послуги кошти – не окупляться. Як і будь-який інший продукт, телекомунікаційна послуга характеризується сукупністю властивостей, і в першу чергу технічними характеристиками, які в силу інноваційності і е речовий ація чності ринку повинні бути пояснені абоненту простою і доступною мовою. Якщо не донести до потенційного клієнта інформацію про властивості тієї чи іншої послуги зрозумілою йому мовою, то він може так і не почати користуватись нею [3]. При цьому також потрібно вміти підкреслювати вигоду, котру отримає споживач. Тому стратегія компаній має визначати оптимальні способи реалізації послуг.

В рамках товарної політики особлива увага приділяється асортиментній політиці, дуже важливо, щоб оператор надавав всі необхідні послуги, тому компанії працюють відразу в декількох сегментах телекомунікаційного ринку. Наприклад, оператори фіксованого зв'язку (місцевий зв'язок, міжміський і міжнародний зв'язок) надають інтернет-доступ і кабельне телебачення (останнім часом з'явилися пропозиції телебачення в цифровому форматі). Оператори сотового зв'язку, крім базових голосових і data-послуг, останнім часом активно розвивають мобільний Інтернет і конвергентні послуги, а в процесі проведених злиттів і поглинань починають виходити на нові ринки, розширюючи продуктову лінійку за допомогою широкосмугового доступу в Інтернет і телебачення. Не варто залишати без уваги і забезпечення додатковими сервісами в рамках однієї послуги, так, сотові оператори ввели послуги мобільної сигналізації номера абонента при переході на обслуговування до іншого оператора, діловий ринок має можливість вибрати послуги в рамках поштових рішень, а послуги обіцяного платежу вже присутні майже у всіх користувачів ринку

телекомунікацій. В результаті, основні послуги відображають кінцеву мету процесу передачі інформації, а додаткові послуги надають послугам нові споживчі властивості, що роблять їх більш зручними і ефективними при використанні.

Залежно від специфіки наданих послуг товарна політика оператора може включати планування асортименту телекомунікаційного обладнання, без якого неможливе надання послуг. Це дозволяє не тільки запропонувати користувачеві додатковий сервіс і продемонструвати переваги обслуговування в конкретній компанії, але і посилити «речовий компонент» послуги. На це направлено також створення ідентифікованої клієнтом фірмової (торгової) марки. Прикладом може служити продаж сім-карт з USB-модемами, телефонними апаратами, роутерами і іншим обладнанням під маркою сотового оператора в комплекті, інтернет-провайдери продають доступ в Інтернет з модемами під власною маркою.

Найважливішим елементом маркетингового міксу операторів телекомунікаційного ринку є цінова політика, оскільки в залежності від рівня тарифів, способів їх визначення, гнучкості, відповідно до динаміки зовнішньої і внутрішньої ринкової кон'юнктури, знаходиться і кінцевий результат діяльності компанії. На відміну від інших складових маркетингового комплексу ціна є показником, що визначає валовий дохід, в той час як інші фундаментальні елементи визначають витрати.

В силу особливостей послуг, їх неосяжності, неподільності виробництва і споживання, неможливості транспортування і складування, основним підходом до організації продажів в е речовий ація є прями продажі, тобто переважають канали розподілу нульового рівня. Компанія-оператор вступає в безпосередні відносини зі споживачем, без допомоги послуг посередників. Використання прямого підходу приносить певну фінансову економію, оскільки скорочує витрати на суму компенсаційної винагороди посереднику, а також знижує ризик і залежність результатів діяльності від сумлінності посередницької організації. Наряду з цим, використання посередників може сприяти розширенню точок продаж і відповідно підвищенню доступності послуг і оперативності підключення до мережі, можливості обслуговування абонентів у посередників.

Отже, на комунікаційну політику споживачів ринку телекомунікацій найбільший вплив робить е речовий характер послуги, що ускладнює процес залучення споживачів. Це значно підвищує вимоги до інформативності, змушує операторів приділяти велику увагу рекламі, стимулюванню продажів, створенню фірмового стилю, який забезпечує ідентифікацію компанії на ринку і покращення сприятливого іміджу компанії. На комунікації лягають додаткові функції: необхідно не тільки роз'яснити споживачу переваги тієї чи іншої технології (послуги), але і формувати випереджаючий попит на продукцію з тим, щоб підготувати споживача до появи технологічного нововведення.

Список літератури

1. The Global Tech Market Outlook For 2017 To 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.forrester.com/report/The+Global+Tech+Market+Outlook+For+2017+To+2018/-/E-RES130682>.
2. Bartels Andrew. Forrester Forecasts 5.1% Growth In Global Tech Market In 2018 And 4.7% In 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://go.forrester.com/blogs/forrester-forecasts-5-1-growth-in-global-tech-market-in-2018-and-4-7-in-2019>.
3. Телекомунікації. Маркетинг та реклама в сфері зв'язку та телекомунікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://leosvit.com/for/telecom>.

УДК 004:658.7-027,63

Криворучко О. В.

д. т. н., професор, завідувач кафедри програмної
інженерії та інформаційних систем,
Київський національний торговельно-
економічний університет,

Десятко А. М.

старший викладач кафедри програмної
інженерії та інформаційних систем,
Київський національний торговельно-
економічний університет,

Кочарян А. Б.

к. пед. н, доцент,
Приватний заклад освіти «СІНКГЛОБАЛ»

ПОНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЙНО-УПРАВЛЯЮЧИХ СИСТЕМ ЛОГІСТИКИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ

Сучасний стан економіки України, особливо в сфері логістики торгових підприємств, потребує застосування сучасних інформаційних систем, що безперервно та безпечно функціонують, самостійно та коректно вирішують нештатні ситуації в режимі реального часу без втручання людини.

Дані особливості характерні для інформаційно-управляючих систем.

Згідно до міжнародного стандарту ISA-95 (The International Standard for the Integration of Enterprise and Control Systems) інформаційно-управляюча система (Information Management System) – це сукупність компонентів, які проводять підготовчу роботу та надають управлінську, виробничу і фінансову інформацію для прийняття рішень [1].

Інформаційно-управляючі системи (IUC) та їх місце на підприємстві доцільно розглядати в розрізі предметного застосування [3]. Одним з таких напрямків є логістика підприємства торгівлі. Якщо виходити з визначення логістики, як комплекс

технічних засобів, дій та методичних правил, спрямованих на ефективне планування, організацію, реалізацію (фізичне здійснення) та управління матеріальними потоками, їхнє юридичне, інформаційне, фінансове, інженерно-технічне та науково-методичне забезпечення і здійснення відповідно до стратегічних цілей підприємства або певних зовнішніх цілей [2], то інформаційно-управляюча система логістики торговельного підприємства (ІУС ЛПТ) – це інформаційна система, яка працює в реальному масштабі часу та складається з компонентів, що проводять підготовчу роботу та надають управлінську, виробничу і фінансову інформацію для прийняття рішень спрямованих на ефективне планування, організацію, реалізацію та управління матеріальними, інформаційними, фінансовими та ін. потоками логістики підприємства торгівлі.

Основними особливостями інформаційно-управляючих систем логістики підприємств торгівлі є:

- автономна робота в реальному масштабі часу;
- коректне вирішення нештатних ситуацій в межах ІУС;
- функціонування ІУС в безперервному режимі;
- особливості до вимог відносно надійності та безпеки функціонування ІУС;
- специфічні вимоги до архітектури та програмного вирішення [4].

Отже, якщо основним призначенням ІУС є автоматизований контроль і управління основними та додатковими технологічними процесами, а в прикладному розрізі логістики, це автоматизований контроль та управління логістичними потоками, тому важливим є розробка та впровадження сучасних інформаційно-управляючих систем логістики підприємств торгівлі.

Список літератури

1. Стандарт ISA-95 (The International Standard for the Integration of Enterprise and Control Systems) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.isa-95.com.
2. Міщук І. П. Логістика торговельного підприємства: зміст, напрямки, проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vlp.com.ua/files/69.pdf>.
3. Криворучко О. В. Зарубіжна практика застосування основних логістичних концепцій і систем / О. В. Криворучко, М. І. Цюцюра, А. М. Десятко // Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20 квітня 2017 р., Вінниця / М-во освіти і науки України, ВНІІЕ ТНЕУ. – Тернопіль: Крок, 2017. – Т. 1, ч. 1 – С. 92 – 94.
4. Цюцюра С. В. Інформаційна система логістики в торгівлі як складова інформаційних систем управління підприємствами / С. В. Цюцюра, О. В. Криворучко, А. М. Десятко, В. І. Пашорін // Управління розвитком складних систем. – 2017. – № 31. – С. 132 – 137.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ, ОБЛІКУ ТА ПРАВА**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 2
(14 серпня 2018 р.)**

Українською, польською, англійською та російською мовами

Відповідальна за випуск: Загородний І. Д.
Комп'ютерна верстка: Григоренко Л. О.

Підписано до друку 10.08.2018 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,5
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 6389

Надруковано у ФОП Гаража М. Ф.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 414919 від 20.01.2003 р.
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20-Б

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

